

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift sedan 1890

Nr 4, December 2017

Nordområdet
och Norden

INNOVATIONSKRAFT

– ÖVER OCH UNDER YTAN

Endast några få företag i världen klarar av att bygga komplexa system som stridsflygplan och ubåtar. Saab är ett av dem. Det är möjligt genom att vi gör saker och ting lite annorlunda. Går före. Tänker i nya banor. Och flyttar gränser för vad som är tekniskt och mänskligt möjligt – på land, till sjöss och i luften.

Så utvecklades Gripen – det smarta flygplanet. Och så jobbar vi även när vi skapar nästa generations ubåtar,

när vi gör vingbalkar till världens största passagerarplan, utvecklar radar- och motmedelssystem och intelligenta ledningssystem för civilt bruk.

I en värld i ständig förändring bryter vi på Saab kontinuerligt ny mark för att utveckla innovativa och smarta lösningar som hjälper både människor och samhälle att möta dagens allt mer komplexa utmaningar – såväl över som under ytan.

Följ utvecklingen på saab.com

SAAB

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift för försvar och säkerhet sedan 1890. Utges av Allmänna försvarsföreningen.

Vårt Försvar utkommer med fyra nummer per år. Tidskriften är ett populärvetenskapligt, opolitiskt organ för analys och debatt i försvars- och säkerhetsfrågor.

Ansvarig utgivare:

Ingemar Wahlberg, ordförande
Allmänna försvarsföreningen.

Chefredaktör:

Tommy Jeppsson
E-post: chefredaktoren.vf@aff.a.se

Redaktionskommitté:

Johanna Gårdmark, Gunilla Herolf,
Tommy Jeppsson, Stefan Ring och
Anna Wieslander. Adjungerad: Bo Jifält.

Redigering:

Maria Klavir, Tryckerigruppen AB.

Tryck:

Tryckerigruppen AB

Nästa nummer:

12/2 2018

Material:

Publicering av artiklar införda i Vårt Försvar medges med angivande av källan. Tidningen tar inte ansvar för insänt icke beställt material.

Prenumeration:

Helår fyra nummer: 200 SEK.
Pris t o m 25 år: 100 SEK.
Bankgiro 482-8885 eller
Plusgiro 127 11-8

ISSN:

0042 - 2800

Annonser och annonspriser:

Aff:s kansli

Teatergatan 3, 111 48 Stockholm
Telefon: Kanslichefen Bo Jifält
0708-60 87 71
E-post: aff@aff.a.se
www.aff.a.se

Organisationsnummer:

802000-1106

Omslagsbild: Isen i Nordområdet
smälter i en allt snabbare takt.
Foto: Bernhard Staehli / Shutterstock.com.

Centralt för Sverige

Den traditionella världsbilden definieras på en karta med Europa i centrum och Amerika och Asien på ytterkanterna. Detta är dock bara ett sätt att betrakta världen på. Projicerar vi istället nordområdet och Norden i centrum förändras perspektivet helt. Norra Ishavet ligger då som ett gemensamt hav mellan Europa, Ryssland och Nordamerika. Östersjön framtonar i detta perspektiv som ett intresseområde för nio strandägare. Betraktar vi sedan de norra delarna av Norge, Sverige, Finland och Ryssland blir det geostrategiska sambandet uppenbart, varmed det kan hävdas att Nordområdet och Norden har naturliga och nära kopplingar vilket bland annat återspeglas i kommunikationer, handel, kultur men är också säkerhetsrelaterat.

Ett nära och fredligt samarbete och utbyte mellan länderna är inget nytt. Nämnas kan att unionstiden mellan Norge och Sverige (1814–1905) var en period av ekonomisk tillväxt i båda länderna. Det gällde inte minst i norr. Järnvägen mellan Narvik och Kiruna blev färdig 1902, således mitt under diskussionen om unionens upplösning. Trots detta genomfördes projektet. Det vittnar om en framsynthet och långsiktighet som många generationer senare har kunnat dra nytta av.

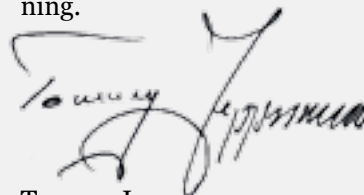
Medan stora delar av norra Sverige och Finland ligger långt ifrån kusten, är Nordnorge vänt mot havet. Norge har jurisdiktion över ett havsområde som är sex gånger större än fastlandet. Detta genererar rättigheter såväl som skyldigheter. Men inte bara för Norge utan också för Sverige, Finland och Ryssland. Utvinning av olja och

naturgas i Barents hav stimulerar hela Nordkalotten och gynnar även grannländernas näringsliv. I ett längre perspektiv kan vi kanske få se ett Europa som förses med naturgas från den norska och ryska delen av Barents hav.

Under decennier av nordiskt samarbete har Norge, Finland, Sverige och Ryssland påverkat utvecklingen i nordligaste Europa i fredlig riktning. Sverige var en ledande kraft i utvecklingen av samarbetet i Östersjöregionen efter det kalla kriget. Norge tog initiativet till samarbetet i Barentsregionen med Sverige, Finland och Ryssland.

Men det finns orosmoln. En ansvarslös ekonomisk verksamhet kan få allvarliga miljökonsekvenser för hela regionen. Likaledes ställer klimatförändringarna alla länder inför nya utmaningar och fisket behöver skyddas genom åtgärder mot överfisket.

Ännu mörkare moln har sitt ursprung i en ökande rysk militär övnings- och underrättelseverksamhet i Nordområdet liksom i Östersjöregionen. I Nordområdet liksom i Östersjöregionen har den militära aktiviteten ökat påtagligt under senare år såväl från Rysslands som Natoländernas sida, varvid den säkerhetspolitiska barometern åter börjat peka i frostigare riktning.

Tommy Jeppsson

VÅRT FÖRSVAR Nr 4, December 2017

Noterat

- 5** Minou Sadeghpour
Skyddsrum, kurer och civilförsvar

Tema: Nordområdet och Norden

- 7** Magnus Petersson
Nordområdet – ett historiskt perspektiv
Sverige behöver en diskussion om Nordområdet.

- 11** Lars Wedin
Maritimt framtidsområde
Området saknar säkerhetsorganisation.

- 14** Jörgen Elfving
Norden – ett militärt lapptäcke
Territoriellt försvar är i fokus.

Analys

- 17** Curt-Ove Jakobsson
Frivilliga Automobilkåren – viktig för beredskapen
Frivilliga förare behövs.

- 18** Niklas Swanström
Nordkorea – strategisk hotspot
Risk för eskalering av misstag.

- 20** Lars Nylén, Magnus Blimark och Per Elowsson
Traumavård för krig
Mycket måste åtgärdas omgående.

- 22** Bengt Sandström
Försvarsungdom – för breddad folkförankring
Stor konkurrens om ungdomars tid.

- 24** Anna Wieslander
Ett aktivt Nato
Störst förändring på andra sidan Östersjön.

- 26** David Bergman
Vad är framing?
Påverkansoperationernas kognitiva stealth-flygplan.

- 28** Per Lunqe
Exit Aurora
Samtliga stridskrafter övade tillsammans.

- 31** Lars Nicander
Behovet av ett statligt "moln"
Skandalen i Transportstyrelsen påvisar behovet.

- 33** Ingolf Kiesow
Problemet Kina
Den ekonomiska expansionen har en mörkare sida.

- 34** René Nyberg
Finland och Ryssland
Säkerhetspolitiken måste vara långsiktig.

Debatt

- 36** Jonas Ransgård, Svante Bergh, David Josefsson
och Anders Hyllander
Göteborg behöver ett regemente
Göteborgs hamn har vitalt riksintresse.

Ord i tiden

- 38** Johanna Gårdmark
Ett omöjligt uppdrag?
FN:s trovärdighet bygger på framgångsrika insatser.

KURDERNAS GLÄDJE BLEV KORTVARIG

I slutet av september röstade Masoud Barzanis KRG (det regionala kurdiska styret i Irak) för att skapa en kurdisk stat i norra Irak. Enligt uppgifter i kurdiska media utsattes omröstningen för mängder av cyberattacker i syfte att påverka utgången av valet. Detta till trots var valdeltagandet högt och enligt medierapporter röstade mellan 72 och 90 procent för förslaget.

En folkomröstning bland de irakiska kurderna kunde ha varit ett första steg mot bildandet av en självständig kurdisk stat. Men ingenting är enkelt, i alla fall inte i Mellanöstern.

Regionala aktörer som Turkiet, Iran och den irakiska regeringen mottog inte resultatet från omröstningen med samma glädje som kurderna.

Iraks premiärminister Haider al-Abadi gick, efter att resultatet av omröstningen presenterades, ut med ett krav på att folkomröstningen skulle dras tillbaka. Detta gjordes också till slut från kurdernas sida (de frös resultatet). Han uppmanade samtidigt det regionala kurdiska styret (KRG) att skapa en dialog baserad på den irakiska konstitutionen och krävde dessutom att kurderna ska överlämna till den

irakiska militären de områden som Peshmerga hade lyckats återta ifrån Islamiska staten.

Glädjen blev med andra ord kortvarig.

Iraks Premiärminister Haider al-Abadi. Foto: commons.wikimedia.org.

"We will impose our federal authority all over Iraq, including the Kurdistan region, as per the power of the constitution and law."

al-Abadi told the parliament.

ITIDER AV INFORMATIONSKRIGSFÖRING

Då informationskrigsföring är mer regel än undantag är det viktigt att påminnas om att många aktörer arbetar strukturerat med information som "vapen". Daeshs användning av sociala medier har gjort att terroristgruppen allmänt anses vara den mest innovativa av de moderna terroristgrupperna. Men långt innan Daesh började investera avsevärt i propaganda, hade den libanesiska terroristgruppen Hizbollah lagt grunden för en effektiv användning av informationskrig.

Hizbollahs operationer har länge styrts av mantrat: "Om du inte har fångat det på film, då har det inte hänt."

Hizbollah upprätthåller en enhet som enbart är avsedd för psykologisk krigsföring och som specialiserar sig på Hizbollahs offentliga image. Tidningar, sociala medier och tv-program ingår i Hizbollahs informationskrigsportfölj. Gruppen använder sina informationsrelaterade kanaler, bland annat sin tv-show, för att marknadsföra sina många framgångar, som t ex sommarläger för barn.

Många av Hizbollahs aktiviteter är direkt kopplade till rekryteringsinsatserna och strävan efter att upprätthålla politisk legitimitet medan de fortfarande arbetar med en militant agenda.

Hizbollahs flagga. Foto: upyernoz / commons.wikimedia.org.

KANADENSISKT MISSILFÖRSVAR

Nordkoreas missiltest står högt upp på det internationella samfundets agenda (se Noterat i förra numret av Vårt Försvar). I takt med att aktörer på den globala nivån ropar på mer sanktioner och fördömandet av det nordkoreanska ledarskapets agerande trappas upp, börjar även enskilda länder att på ett mer handlingskraftigt sätt vidta åtgärder för att skydda sig mot en potentiell attack.

Kanada är ett av de länder som har gått från att aktivt ta avstånd från att delta i ett missilförsvarsprogram till att, med anledning av Nordkoreas agerande, tänka om. Kanada har i mångt och mycket förlitat sig på att USA ska "rycka in" i händelse av en potentiell attack mot landet. Enligt de kanadensiska myndigheterna räcker emellertid inte längre samarbetet genom NORAD (North American Aerospace Defense Command). Det har gjort att landet aktivt arbetar med egen strategi kring sitt missilförsvar.

En företrädare för kanadensiska försvaret uppger i medier att oavsett hur mycket det internationella samfundet tror på att diplomati och sanktioner är den rätta vägen, förändras inte det faktum att Nordkorea under tiden skulle kunna lansera en attack som Kanada skulle behöva försvara sig mot.

Viket system väljer Canada? Blir det en utveckling av Patriot? Foto: Astrid Amtén Skage, Försvarsmakten.

HUR STÅR DET TILL MED VÅRA SKYDDSRUM?

Skylt för skyddsrum. Foto: Holger Ellgaard, commons.wikimedia.org.

I takt med att den försvars- och säkerhetspolitiska debatten i Sverige har ökat, har även frågan om behovet av skyddsrum aktualiserats. Skyddsrummen är ytterst till för att ge befolkningen fysiskt skydd vid krig. I och med att befolkningen har ökat är antalet skyddsplatser i landets kommuner inte längre tillräckligt. Sverige saknar i dagsläget riktlinjer för hur det ska hanteras.

I exempelvis Sigtuna kommun råder stor brist på brukbara skyddsrum, vilket inte är ovanligt. Många av kommunens skyddsrum används som cykelförråd eller har byggts om helt. Det är allvarligt eftersom en diskussion kring behovet av skyddsrum är extra viktigt i samhällen som Sigtuna kommun med viktig infrastruktur (Arlanda), som potentiellt skulle kunna vara ett mål för ett militärt angrepp.

Ansvar för skyddsrummen är tudelat. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) kontrollerar att beståndet av skyddsrum vårdas och vidmakthålls på en sådan nivå att skyddsförmågan inte försämras. Fastighetsägarna står för underhållet av skyddsrummen. MSB arbetar med en ny strategi kring hur Sverige ska förhålla sig till frågan om skyddsrum.

SÄKERHETSSKYDD OCH SKYDDSVÄRD VERKSAMHET

Sommarens uppdagande av Transportstyrelsens bristande hantering av skyddsvärd information har lett till att frågan om säkerhetskultur och säkerhetsskydd hos svenska myndigheter har debatterats flitigt.

Regeringskansliet får kontinuerligt information från myndigheterna om hur de ser på samhällets sårbarhet och arbetet med säkerhetsskydd.

Säkerhetskultur, arbete med säkerhetsanalyser och utkontraktering är särskilt angelägna områden att förbättra.

I ljuset av detta har Säkerhetspolisen i dagarna fått i uppgift av regeringen att ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag om arbetet med säkerhetsskydd hos myndigheter med mest skyddsvärd verksamhet.

Minou Sadeghpour är styrelseledamot i Allmänna Försvarsföreningen och bevakar säkerhetspolitik och utvecklingen i omvärlden.

minou.sadeghpour82@gmail.com

Nordområdet – ett historiskt perspektiv

Nordområdet.
Illustration: Peter Hermes
Furian / Shutterstock.com.
Retuscherig: Maria Klavir.

NORRA
ATLANTEN

USA:s och Natos intresse för Nordområdet har nu ökat markant. Rolf Tamnes hävdar att det största problemet är att övertyga ryssarna om att kostnaderna med att angripa Nordnorge är högre än intäkterna, något som är svårt med tanke på att Norge och västmakterna knappast har några större militära resurser att tillgå.

Magnus Petersson

För oss svenskar är begreppet "Nordområdet" dunkelt. Vi kanske associerar till nationalsångens "fjällhöga nord", till "Nordkalotten" eller till "Fennoskandia", alla tre begrepp lika dunkla. Vad betyder de? Och vilken betydelse har de? Har de säkerhetspolitisk betydelse för Sverige?

För norrmännen är "Nordområdet" ett helt centralt begrepp i all säkerhetspolitisk debatt. Norge har större delen av sina stridskrafter där, sitt operativa högkvarter där och i stort sett alla ekonomiska resurser där (olja, gas och fisk). I ett av underlagen till det senaste norska försvarsbeslutet, *Et felles løft* (2015), sägs att:

Nordområdene utgjør Norges viktigste ansvarsområde. Over 80 prosent av landets havområder ligger nord for polarsirkelen. Norge har både rett og plikt til å ivareta sin suverenitet og sine suverene rettigheter. I nord møtes også Norge og Russland med en lang grense på land og i havet.

Denna formulering är betecknande på två sätt. Dels signalerar den att centrala ekonomiska resurser som Norge har ligger i Nordområdet och att Nordområdet därmed är värt att försvara (ett nationellt säkerhetsintresse). Dels pekar den på att Ryssland har intressen där; inte bara ekonomiska utan också strategiska, vilket gör området till en av vår regions tre strategiska brännpunkter vid sidan av Östersjönsundet och de baltiska Natomedlemmarna (ett alliansintresse). Därför borde vi svenskar intressera oss mer för Nordområdet. Det har stor säkerhetspolitisk betydelse också för oss.

För både Norge och Sverige är Ryssland sedan slutet av andra världskriget det enda tänkbara hotet mot vår säkerhet och nationella suveränitet och därmed den enda tänkbara angriparen. Trots detta är vår syn på det ryska hotet olikartad, och det har helt klart historiska skäl. Sverige har alltid förväntat sig, och upplevt, ett ryskt angrepp från öst (i Östersjöregionen), medan Norge räknat

med ett angrepp i nord (i Nordatlanten). Förståelsen för dessa olika hotperspektiv har traditionellt varit liten. Nordatlantens betydelse i svenskt säkerhetstänkande har historiskt sett varit marginell, och motsvarande mönster finns i norskt säkerhetstänkande angående Östersjön.

Ien rapport från Oslo den 11 oktober 1939, skrev dåvarande svenske ministern (sedermera utrikesministern) Christian Günther om norrmännens bristande intresse för Östersjöfrågor:

Skulle det komma till krig mellan Ryssland och Finland, kan man givetvis även här förvänta den starkaste sympati för Finland och stor oro för egen del. Men om den ena eller andra ön i Östersjön tillhör det ena eller andra landet – och härvidlag torde det i regel anses vara ungefär detsamma om ön heter Hogland, Dagö eller Åland – det är detaljfrågor som befinner sig utanför den norska allmänhetens och den norska pressens horisont.

Detsamma kan definitivt sägas om det svenska intresset för Nordatlantiska frågor, både då som nu. Om den ena eller andra ön i Nord-

atlanten tillhör det ena eller andra landet – och härvidlag torde det i regel anses vara ungefär detsamma om ön heter Svalbard, Bjørnøya eller Jan Mayen – det är detaljfrågor som befinner sig utanför den svenska allmänhetens och den svenska pressens horisont.

Det finns därför många skäl att diskutera Nordområdets betydelse i Sverige, liksom Östersjöområdets betydelse i Norge. Det senare måste emellertid bli föremål för en annan artikel. Här fokuseras på Nordområdet.

Under det kalla kriget fanns två strategiska brännpunkter i Norden; Nordområdet och Östersjönsundet. Nordens strategiska värde för supermakterna ansågs underordnad centralfrontens. Dess strategiska betydelse låg främst däri att stormakternas intressen möttes där och att de kortaste flygvägarna mellan supermakternas mest vitala områden korsade

” Ett större svenskt fokus på Nordområdet behövs.

Norsk fregatt av Fritjof Nansenklassen. Foto: ZorroIII / commons.wikimedia.org.

området. USA och Nato planerade massiv bombning av sovjetisk infrastruktur via svenskt lufterum, och man räknade med att Sverige skulle förhålla sig positivt till detta eller i varje fall inte hindra det.

Den enskilda faktor som kom att betyda mest för nord-områdets strategiska betydelse var emellertid uppbyggnaden av den sovjetiska Nordflottan med dess baskomplex på Kolahalvön. Det var dock inte förrän kring 1960 som Nordflottan blev Sovjetunionens största. Den tillfördes därefter ytterligare stora mängder ytfartyg och strategiska ubåtar. Satsningen på den sovjetiska Nordflottan hotade västmakternas försörjningslinjer över Atlanten och efterhand även själva Nordamerika genom den ubåtsbaserade andraslagsförmågan, varför man i väst såg med stor oro på den.

Oavsett det faktum att centralfronten med sin befolknings- och industrikoncentration självklart var det mest priori-

terade området inom Natos Europakommando då som nu, var man särskilt på norsk sida mycket missnöjd med hur man inom Nato lågprioriterade nordflanken. Ett av de viktigaste målen för Norge under det kalla kriget var därför att söka öka nordflankens betydelse i den västliga försvarsplaneringen. Men detta var svårt. Nordflanken prioriterades lågt fram till "det andra kalla kriget" kring 1980, då den sovjetiska uppbyggnaden på Kolahalvön slutligen framkallade mer omfattande reaktioner inom västlägret, inklusive förhandslagring av tung materiel avsedd för den amerikanska marinkåren i Trøndelagsområdet.

Anledningen till att Nordområdet prioriterades högt i amerikanska och Natos försvarsplaner under denna tid var det faktum att Sovjetunionens andraslagsförmåga och förmåga att störa eller i värsta fall omöjliggöra amerikanska förstärkningar till Europa var koncentrerad

TEMA: Nordområdet och Norden

i detta område. Detta ledde till utvecklingen av en amerikansk framskjuten och offensiv maritim strategi (*The Maritime Strategy*), som byggde på angrepp snarare än försvar. I detta militära tänkande var Nordområdet – och särskilt kontrollen av Nordnorge – en central komponent.

Efter det kalla krigets slut sågs Nordområdet, till norrmännens stora förtret, som relativt ointressant utifrån ett strategiskt perspektiv. Fokus låg i stället på miljöfrågor och naturresurser med Barentsrådet som nav för diskussionen. På norsk sida upplevdes den fortsatta militariseringen av nordvästra Ryssland som en första rangens utmaning men från USA:s och Natos sida var intresset för regionen svalt. Norge uppfattades, precis som Natos nya medlemmar i Central- och Östeuropa, som alarmistiskt och hotkramande när Rysslands militära kapacitet och intentioner fördes på tal.

Efter Georgienkriget 2008 ändrades detta något, men det var först efter att Ukrainakrisen briserade under våren 2014 som ändringen i amerikanskt och Natotänkande kring försvar och säkerhet åter började fokusera på Nordområdet. I *Et felles løft*, som nämndes inledningsvis, påpekas kontinuiteten i det ryska militärstrategiska tänkandet:

Magnus Petersson. Foto: IFS.

Russlands strategiske atomubåter og behovet for å beskytte disse er den fremste grunnen til nordområdenes stormaktspolitiske betydning. Ubåtenes patruljering er konsentrert til områder i Barentshavet, som betegnes som en bastion...I bredeste forstand inkluderer bastionforsvaret nordlige deler av norsk territorium...Vi må regne med at dette strategiske mønstret vil vedvare.

USA:s och Natos intresse för Nordområdet har nu ökat markant. I den av RUSI nyligen utgivna skriften *Nato and the North Atlantic: Revitalising Collective Defence* (2017) diskuteras säkerhetsproblemen i området både systematiskt och ingående. Rolf Tamnes skriver att det största problemet är att övertyga ryssarna om att kostnaderna med att angripa Nordnorge är högre än intäkterna, något som är svårt med tanke på att Norge och västmakterna knappast har några större militära resurser att tillgå: "the Alliance is not willing to muster a direct defence in forward areas strong enough to halt Russian assaults, so the answer is to establish tripwires in the centre and in the north".

Här syftar Tamnes uppenbart på de brittiska och amerikanska förband som övar mer permanent i Tröndelagsområdet, och på Natos generella så kallade *Enhanced Forward Presence* (EFP) i de baltiska staterna, Polen och Rumänien. EFP-initiativet är en direkt konsekvens av Rysslands agerande i Ukraina och det har definitivt fört in en ny aspekt i norskt säkerhetstänkande, nämligen att försvara sina baltiska allierade. Norge har nu cirka 200 soldater i Litauen inom ramen för den bataljonsstridsgrupp som Tyskland leder där och som ska fungera som en "snubbeltråd" eller "tröskel" för ett ryskt angrepp.

Detta betyder att man på norsk sida måste börja intressera sig för vad som händer och sker i Östersjöregionen, inte bara utrikes- och säkerhetspolitiskt som på 1990-talet, utan också militär-operativt. Vare sig man vill det eller inte är det nu inte ointressant om den ena eller andra ön i Östersjön tillhör det ena eller andra landet. Det är tvärtom ett viktigt norskt säkerhetsintresse om man vill vara en trovärdig allierad. Det vore angeläget om motsvarande intresse i Sverige ägnades åt Nordområdet. Anledningen är att det är ett viktigt svenskt säkerhetsintresse att Nordområdet kontrolleras av vänligt sinnade makter, eftersom amerikanskt säkerhetsstöd även till Sverige bygger på detta. Men det är väl att hoppas på för mycket att svensk försvarsdebatt ska kunna omfatta mer än en fråga i taget. Blott Sverige svenska krusbär har.

Magnus Petersson är professor och arbetar vid Instituttt for forsvarsstudier (IFS) i Norge.

magnus.petersson@ifs.mil.no

Ett maritimt framtidssområde

När isen försvinner blir ishavet ett alternativ till dagens transportleder. Resultatet skulle bli en förkortning av resorna mellan Atlanten och Stilla havet med cirka en tredjedel med vinster i tid och bränsle. Detta blir möjligt först längs Nordostpassagen norr om Ryssland, därefter längs Nordvästpassagen och slutligen över Nordpolen.

Lars Wedin

Norra ishavet är en del av Oceanen som, tillsammans med randhaven, täcker 71 procent av jordens yta. Innan vi börjar diskutera Norra ishavet specifikt finns det därför anledning att ge en allmän bild av Oceanen.

50 procent av det syre vi andas kommer från havet. Liksom på land beror detta på fotosyntes men i havet är det plankton, så kallade fytoplankton eller växtplankton, som står för denna. Växtplankton utgör också basen i den näringskedja där vi själva står högst upp.

Havet spelar en viktig roll för klimatet. Det absorberar 80 procent av de växthusgaser som är boven i den globala uppvärmningen. En konsekvens är försurning av havet som negativt påverkar fisk och korallrev. Havet tar också upp värme och bidrar därmed till att minska den globala temperaturökningen, vilket leder till en uppvärmning ned till omkring 700 meter som påverkar fisken negativt; den vill i princip ha kallt vatten.

Fisk utgör det huvudsakliga proteinintaget för en miljard av jordens befolkning. Fisket sysselsätter omkring 45 miljoner människor. Fisket är hotat av överfiskning och nedsmutsning; man tror att 30 procent av beståndet är överexploaterat och 50 procent är exploaterat till maximal nivå. Åtminstone 15 procent av den globala fångsten kommer från illegalt fiske.

Havet är den globala transportleden. Beroende på hur man räknar transporteras 80–90 procent av jordens gods-transporter på något av de närmare 60 000 handelsfartygen (om mer än 500 ton). Inom EU går ca 40 procent av alla transporter på köl. Den stora transportleden går, grovt sett, över Europa – USA – Panamakanalen – Sydostasien – Indiska oceanen – Suezkanalen – Europa. Mest trafikerat är Indiska oceanen.

Färje- och kryssningstrafik har stor ekonomisk betydelse. Varje år passerar 400 miljoner människor europeiska hamnar. Den nya *Harmony of the Seas* tar mer än 5000 passagerare och har 2000 besättningsmedlemmar. Så stora fartyg utgör ett stort hot mot känsliga kustområden (Venedig!). Vid en olycka, exempelvis en brand, skulle det vara mycket svårt att rädda passagerarna.

Havet är transportled också för information: 90–99 procent av all datakommunikation går via optroniska kablar på havsbotten.

Havet och dess botten är rikt på resurser och utgör reserven när resurserna på land sinar. Mest känt, bortsett från fisket, är olja och gas. Omkring 30 procent av gas- och oljeproduktionen kommer från havsbotten. För närvarande har utbyggnaden minskat på grund av låga priser. Allt mer elektricitet kommer från vindkraftverk samt kraftverk som drivs av tidvatten, vågor eller strömmar.

Foto: Joseolgon / commons.wikimedia.org.

Vissa djurarter kommer att få svårt att anpassa sig. Foto: Christopher Wood / Shutterstock.com.

Med hjälp av omvänd osmos kan havsvatten förvandlas till dricksvatten. Havsbotten är också rik på mineraler – gruvdrift under vattnet ligger ännu i sin linda men kan antas bli ekonomiskt gångbart längre fram. Havsvattnet innehåller dessutom en mängd ämnen av industriell, speciellt farmakologisk, betydelse. Ett färskt exempel är att blåmusslor kan förvandlas till ett superlim.

Slutligen har vi det illegala havet, the Outlaw Sea: organiserad och oorganiserad brottslighet, pirater, trafficking och människor som tvingas arbeta under slavliknande förhållanden.

Norra ishavets istäcke minskar i princip år från år. Inom några decennier kommer havet att vara helt isfritt någon tid på sommaren. Uppvärmningen går mycket snabbare i ishavet än i övrigt. Allteftersom isen smälter minskar förmågan att reflektera solljuset, medan tundran avger mer och mer metan allteftersom permafrosten försvinner.

Vädret i den Arktiska oceanen med omkringliggande havsområden kommer emellertid att fortsätta att vara extremt. Isen kring Nordpolen kommer även framöver att vara ett hinder, dock under en allt mindre del av året.

Allteftersom Oceanen i övrigt blir varmare kommer fisken att söka sig mot ishavet. Det är troligt att världens fiskeflottor, inte minst den kinesiska, kommer att följa

efter. Bortsett från att risken för utfiskning ökar kommer detta säkert att leda till konfrontation eventuellt med fiskekrig som konsekvens.

När isen försvinner blir ishavet ett möjligt alternativ till dagens stora transportleder. Resultatet skulle bli en förkortning av resorna mellan Atlanten och Stilla havet med cirka en tredjedel med åtföljande vinster i tid och bränsle. Detta blir möjligt först längs Nordostpassagen norr om Ryssland, därefter längs Nordvästpassagen och slutligen över Nordpolen.

” Det kan i värsta fall leda till öppen konflikt.

Det finns dock flera hinder. Väder och vind samt risk för drivis ställer stora krav på fartygen och dess besättningar. Nordost- och, speciellt, Nordvästpassagen är svårnavigerade. Den förra går dess-

utom på ryskt territorialhav eller i rysk ekonomisk zon. Än så länge är navigations- och räddningstjänst svagt utbyggd. Passagen kommer därför att vara mindre attraktiv för containertrafiken som är beroende av att följa tidtabeller. För bulktransporter är leden dock intressant. Kryssningstrafiken kommer att öka och därmed risken för katastrofer.

Ännu för några år sedan fanns stora planer på utbyggnad av gas- och oljeplattformar i ishavet som antas innehålla 30 procent av reserverna. Intresset har nu minskat som följd av de låga priserna och de stora ekologiska

riskerna. Men intresset kommer säkert tillbaka. Samma resonemang kan föras avseende mineraler och andra rikedomar.

Grönland kommer nu i fokus på dess uran- och andra mineraltillgångar (bl a så kallade jordmetaller). Inte minst visar Kina intresse och har försökt få tillstånd att anlägga en flottbas på ön. Det är knappast orimligt att tänka sig att ett självständigt Grönland kommer att falla för de kinesiska locktonerna. Kina är dessutom mycket intresserat av de nya transportlederna och har redan byggt isbrytare. En kinesisk närvaro i Nordatlanten är alltså trolig i framtiden.

Nato har ännu inte deklarerat något större intresse för området trots norska påtryckningar. Ryssland däremot bygger kraftigt ut sin militära närvaro. Den Norra flottan står för 2/3 av flottans fartygsbestånd. Man har byggt ut den militära närvaron på fastlandet och på öarna norr därom. Det förefaller troligt att Ryssland tillämpar en A2/AD (AntiAccess/Aerea Denial) strategi i Barents och Karahaven under ledning av nya ryska Northern Fleet Joint Strategic Command, bildat 2014. Området kommer då att bilda en bastion där bl a andraslagsförmågan blir relativt trygg.

Sjökriget utspelar sig normalt i tre dimensioner, nämligen på, över och under havsytan, där den senare är den normala. Isen innebär en diskontinuitet där havsytan är om inte ofarbar så i alla fall svårfarbar. Under isen kan ubåtar röra och gömma sig. Frankrike, Storbritannien och USA är också regelbundet närvarande med sina atomubåtar. Isens försvinnande

innebär därmed en normalisering av de operativa förutsättningarna. Områdena omkring isen kommer dock fortfarande att vara farliga. Av stormakterna är det endast Ryssland och Kanada som har anpassad materiel. De amerikanska, brittiska, och franska ytstridsfartygen är däremot inte isförstärkta. Deras skrov, hydrofoner och propellrar skadas då lätt av drivis som dessutom är svår att upptäcka. De har heller ingen regelbunden närvaro i området – vilket är nödvändigt för exempelvis effektiv ubåtsjakt.

En viktig förändring är att länder som idag är skilda åt av ett istäcke i stället blir förenade av ett hav under delar av året. Detta kan leda till såväl ökad samfärdsel som ökad konkurrens och friktion eller i värsta fall öppen konflikt. En potentiell orsak till det senare är de delvis överlappande kraven på ekonomiska zoner och kontinentalsockeln, där Ryssland hävdar överhöghet över hela Lomonosov-ryggen, som också sträcker sig in på delar som hävdas av Danmark (via Grönland) och Kanada.

Det finns idag ingen organisation som hanterar säkerhetsfrågor i området. Arktiska Rådet har inga militära eller säkerhetspolitiska arbetsgrupper. En breddning av rådets uppgifter vore angelägen, så att också militära friktionsfrågor fick ett specialiserat forum.

Lars Wedin är kommendör, redaktör för *Tidskrift i Sjöväsendet* samt associerad ledamot av *Académie de marine*.

lars@wedinstrateg.fr

Isförstärkta skrov kommer också att behövas för överskådlig framtid. Foto: Massimo Vernicesole / Shutterstock.com.

Norden – Ett militärt lapptäcke

Ryssland ser Nordostpassagen för sjötrafik som en infallsport för amerikanska robotangrepp. Baser istandsätts och moderna luftvärns- och sjörobotsystem tillförs. Förband med förmåga att uppträda i ödemarks- terräng och arktiska brigader har satts upp och 2014 organiserades ett operativt-strategiskt kommando med ansvar för Arktis.

Jörgen Elfving

Ett militärt lapptäck – så kan Norden beskrivas, det område som omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Åland, Färöarna och Grönland. Samtliga länder utom Norge och Island är EU-medlemmar. Sverige och Finland är inte Natomedlemmar och Åland har status som demilitariserad zon. Till detta kommer Sveriges solidaritetsförklaring och bilaterala avtal inom försvarsområdet med bl a grannländerna. Sett till geografien är det kanske mer korrekt att tala om Östersjöregionen, då de olika delarna av Nordeuropa militärstrategiskt är kommunicerande kärl. Även geografien gör området komplext. I norr krävs förband som kan verka under vinterförhållanden, medan terrängen i söder medger uppträdande med större mekaniserade förband.

Under det kalla kriget var Nordeuropa ett område med andra gränser än idag, där Östersjön i praktiken kunde ses som ett sovjetiskt innanhav. Dåtidens västliga försvarsmakter hade en betydande styrka, vilket förändrades genom Sovjetunionens upplösning. Att hotet försvann ledde till att de västliga försvarsansträngningarna fick en annan omfattning och inriktning. Neddragningar och expeditionär krigföring blev fokusområden. Inte ens Georgienkriget 2008 ändrade detta, och den reform av de ryska väpnade styrkorna som inleddes i dess kölvatten uppmärksammades inte. Om det gjordes sågs det hela som ännu ett reformförsök, vilket likt sina föregångare var dömt att misslyckas. Så blev det inte, vilket brutalt uppenbarades 2014 i samband med annekteringen av Krim.

Även om mycket ändrats finns fortfarande sådant kvar som är opåverkat av utvecklingen, bl a Norra marinens basområde i anslutning till Murmansk, hemmahamn för de kärnvapenbestyckade strategiska ubåtarna. Det är ett faktum som utövar inflytande på både västlig och rysk

Foto: Jimmy Croona, Försvarsmakten.

SU 30 SM finns nu i Kaliningradområdet. Foto: Dmitry Terekhov / commons.wikimedia.org.

strategi, där inom den senare Arktis och Kaliningrad prioriterats. Arktis betydelse motiveras av tillgången på naturrikedomar, inte minst olja och gas, klimatförändringarna, vilka öppnar Nordostpassagen för sjötrafik, och att området ses som en infallsport för amerikanska robotangrepp. Detta har inneburit att tidigare sovjetiska baser iståndsatts samt att moderna luftvärns- och sjörobotsystem, S-400 och Bastion, tillförts. Förband med förmåga att uppträda i ödemarksterräng och arktiska brigader har satts upp och 2014 organiserades ett operativt-strategiskt kommando med ansvar för Arktis.

I västra Ryssland har också nya förband tillkommit, motiverade av Natos ökade närvaro i Östeuropa. Det gäller bl a fyra nya divisioner och en pansarmé. Det är emellertid tveksamt om de är fullt bemannade och utrustade. I Kaliningrads oblast har kustförsvarsförbanden organiserats i en nyuppsatt armékår och kustrobotar av typen Bastion liksom jaktflygplan Su-30SM har tillförts. Dessutom kan inte uteslutas att markrobotbrigaden i Tjernachovsk ombeväpnas med Iskander-M-missilen.

Den ryska förmågeuppbyggnaden, annekteringen av Krim och agerandet i vårt närområde, t ex "påskflygningarna" 2013, har lett till att Nato flyttat fram och förstärkt sina positioner i Östeuropa. Det har bl a inneburit en roterande multinationell bataljon var och en av de baltiska staterna samt en ökad övningsverksamhet i området. Samtidigt har incidentberedskapen som Nato ansvarar för i Baltikum förstärkts från gång till annan.

Också USA har inom ramen för European Reassurance Initiative (ERI), som den amerikanske presidenten offentliggjorde i ett tal i Warszawa i juni 2014, förstärkt sin militära närvaro i Nord- och Östeuropa. De medel som avdelats för genomförande av ERI är betydande. För 2018 har äskats 4,8 miljarder dollar, en ökning

med 1,4 miljarder dollar jämfört med 2017. Det är medel som är avsedda för ökad närvaro, övningsverksamhet, förhandslagring av materiel, s k European Activity Sets i Baltikum, samt utbyggnad av infrastruktur. Den ökade närvaron avser rotation av mekaniserade och luftburna brigader till Polen och Baltikum, förstärkning av incidentberedskapen i Baltikum och ökning av den amerikanska marinkårens närvaro i Norge.

Sverige har glömt den strategiska timeouten, försvaret har fått ökade anslag och Gotland remilitariseras. Samtidigt gör också våra nordiska grannar ökade satsningar på försvaret. Norge ska under de kommande 20 åren öka försvarsutgifterna med 180 miljarder norska kronor för att bryta flera års underfinansiering. Även Finland förstärker sin militära förmåga, vilket tydligt framgår av försvarsministerns redogörelse, som överlämnades till riksdagen tidigt 2017. Försvarsutgifterna ökar 2018 med cirka 48 miljoner euro jämfört med 2017. Danmark stärker också försvaret och satsar bl a på en ökad förmåga att delta i internationella insatser samt skydd mot terrorism och cyberangrepp.

Utvecklingen i det nordiska området ger en déjà vu-känsla där territoriellt försvar ånyo är i fokus och för Natos del en snubbeltråd vid fall av rysk aggression. Sannolikt har vi ännu inte sett slutet på den ryska upprustningen i Nordeuropa, något som nyligen antytts av ordföranden i dumans försvarsutskott, inte heller västliga reaktioner och motdrag. Detta innebär i sig en risk för incidenter, inte minst med hänsyn till rysk irritation över västliga signalspaningsföretag.

Jörgen Elfving är överstelöjtnant och har bl a varit chef för Arméns Underrättelseskola.

jorelf@gmail.com

Frivilliga Automobilkåren

*Våra förares insatser i bl a stormen Gudrun 2005 visar på vilka kompetenser som frivilliga förare måste besitta för att klara krissituationer, skriver **Curt-Ove Jakobsson**.*

Frivilliga Automobilkåren, eller FAK, som förkortningen lyder, är en av de äldsta av de 18 frivilliga försvarsorganisationerna. När FAK grundades 1914 var det som en militär avläggare till Kungliga Automobilklubben – KAK.

DÅ OCH NU

Medlemmarna var bilburna officerare och uppgifterna till största delen sambands- och kurirtjänst. I och med att armén motoriserades, och efter andra världskriget, förändrades uppgifterna till bemanning av bilkompanier samt att svara för motorutbildning av arméns befäl. Idag är uppgifterna annorlunda. Vi organiserar främst yrkesförare men även

övriga som innehar minst B-körkort och som är beredda att teckna avtal med antingen Trafikverket, Svenska Kraftnät eller någon av våra 21 länsstyrelser avseende Motor och Transportenheterna. FAK svarar för att utbilda mot respektive organisations ställda krav rörande lastbil, buss och bandvagn, men även utbildning på snöskoter, fyrhjuling och motorsågs-körkort A och B förekommer.

TOTALFÖRSVARRESURS

Erfarenheten av våra förares insatser vid bl a stormen Gudrun 2005, Västmanlandsbranden 2014 och Bredarydsbranden 2017 har visat på vilka kompetenser som frivilliga förare måste besitta för att klara av

olika krissituationer. Vi har just nu inga uppdrag från Försvarsmakten men ser fram emot att stödja även denna när ett totalt försvar åter-skapas. Idag får vi samtliga anslag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), med vilken vi har ett mycket gott samarbete. Vi har också ett bra samarbete med Bilkåren, som vi delar många av de civila utbildningsuppdragen med.

UTBILDNINGSFOKUS

Efter att FAK 2013 flyttade från Östhammarsgatan till Försvars-utbildarnas byggnad på Karlavägen 65 har vi också köpt mycket av administrationen av dem. Detta har inneburit att vi har kunnat fokusera på utbildning och stöd till våra 24 kårer. Vid hög arbetsbelastning timanställer vi också personal ur kårerna, vilket får den positiva effekten av ett större engagemang från hela FAK. Vi ser fram emot att våra medlemmar får intressanta utmaningar inom det nya Totalförsvaret och att FAK, tillsammans med övriga försvarsfrivilliga, blir en positiv kraft att räkna med i morgondagens samhälle.

Curt-Ove Jakobsson är Rikskårchef för Frivilliga Automobilkåren.

curtove.jakobsson@fak.se

Frivilliga Automobilkåren är en resurs för det nya totala försvaret.
Foto: Milos Muller / Shutterstock.com.

De nordkoreanska kärnvapnen oroar många nationer. Foto: gerasimov_foto_174 / Shutterstock.com.

Nordkorea – strategisk hotspot

Kina är delvis bundet av sitt vänskapsavtal med Nordkorea. Den kinesiska regeringen har dock gjort klart att man inte intervenerar om Nordkorea provocerar fram en konflikt, och det är tveksamt att man militärt skulle stödja landet utan en direkt amerikansk invasion av Nordkorea som hotar kinesiska intressen, skriver Niklas Swanström.

Situationen på Koreahalvön har kraftigt försämrats under 2017. Kärnvapen- och missilutvecklingen samt relaterade provokationer och upptrappningar är för Nordkorea en långsiktig strategi att bli en kärnvapenmakt. Konflikten passar in i den generella trenden av militär upprustning, sino-amerikansk rivalitet, frånvaron av en regional säkerhetsstruktur samt en historisk misstro mellan de olika aktörerna. Regimen i Pyongyang ser kärnvapnen som ett långsiktigt skydd mot amerikansk aggression.

De regionala aktörerna har vitt skilda uppfattningar om hur konflikten ska hanteras. Kina och Ryssland säger sig föredra dialog och menar att kärnvapenfrågan kan komma senare i processen.

STRATEGISK BILD

Detta är i stark kontrast till USA som kräver omedelbar nedrustning. Sydkorea har en mer kompromissorienterad policy, där en garanti för dess säkerhet kommer först och kärnvapenfrågan därefter. Japan ser Nordkorea som ett akut hot som kräver starkare avskräckande

medel och eventuell ändring av "fredskonstitutionen".

Den militära upprustningen i regionen ökade 5,4 procent år 2015. På grund av Nordkoreas kärnvapen och missilprogram är det troligt att denna siffra kommer att stiga ytterligare under 2017 och 2018. Detta kommer att vara särskilt noterbart i Sydkorea och Japan, som kommer att leda utvecklingen. Ett närmare militärt samarbete mellan Japan, Sydkorea och USA är troligt och kommer att påverka såväl Nordkorea som Kina. Kina ser detta som

en amerikansk strategi för att begränsa dess geopolitiska intressen och kommer, som ett resultat av detta, att ytterligare förstärka sin militära kapacitet österut samt sina missilssystem, sitt flygvapen och sina sjöstridskrafter.

Sydkoreas beslut att installera THAAD (Terminal High Altitude Area Defence) möttes med kraftiga sanktioner från Kina, som anser att THAAD är mer riktat mot Kina än mot Nordkorea. Detta kommer dock inte att hindra USA, Japan och Sydkorea från att fortsätta att implementera nya vapensystem så länge som det nordkoreanska hotet varar. Utvecklingen av vapensystem fungerar långsiktigt som ett mycket värdefullt motmedel mot vad som upplevs som ett expansionistiskt Kina och prioriteras högt av både Japan och USA.

Det har spekulerats om att USA skulle kunna upprätta ett avtal med Nordkorea, där landet behåller sina kärnvapen men fryser utvecklingen av långdistansrobotar i utbyte mot att USA reducerar sin närvaro i regionen. Detta är dock högst osannolikt då det skulle minska USA:s strategiska position och ge Kina utökat spelrum. Sydkorea kommer att fortsätta att utveckla sitt "Kill Chain" system och "Korean Air and Missile Defence (KAMD)" i samarbete med USA så länge det nordkoreanska hotet kvarstår. Vi kan notera en radikalisering i Sydkorea relaterat till kärnvapen. Idag vill nästan sju av tio sydkoreaner återinföra de amerikanska strategiska kärnvapen. Skulle det amerikanska stödet ifrågasättas är det emellertid inte långt till att nationalisterna i både i Sydkorea och senare i Japan skulle ta upp frågan om egna kärnvapen.

AKTÖRSPEL

Nordkorea har mycket skickligt utnyttjat det geopolitiska läget och

spelat ut de olika aktörerna mot varandra. Nordkorea har gjort klart för Kina att om man pressas för mycket kan ett scenario där Nordkorea imploderar/exploderar inte uteslutas. Detta skulle kunna leda till ett enat Korea under sydkoreanskt styre med en direkt kinesisk landgräns till en amerikansk allierad. Skulle Kina inte genomföra sanktioner mot Nordkorea får det å andra sidan negativa ekonomiska och politiska konsekvenser för relationerna till Sydkorea, Japan och USA, med sekundära sanktioner mot kinesiska företag. Att inte agera skulle även stärka de militära allianserna mellan USA och dess allierade, vilket Kina ser som det största hotet mot sina ambitioner i regionen. Kinas handlingsförlamning måste ses i detta perspektiv.

Kina är den stora förloraren.

Kina är delvis bundet av sitt vänskapsavtal med Nordkorea. Den kinesiska regeringen har dock gjort klart att man inte intervenerar om Nordkorea provocerar fram en konflikt och det är tveksamt att man militärt skulle stödja landet utan en direkt amerikansk invasion av Nordkorea som hotar kinesiska intressen.

Ryssland har kommit fram som en ny, men samtidigt mindre, aktör, som utnyttjar Nordkoreas isolering för att öka sitt geopolitiska inflytande, speciellt i relation till USA. Ryssland har ökat sin handel med Nordkorea och etablerat en ny färjelinje från Vladivostok till Rajin. Utöver detta har Ryssland ökat Nordkoreas möjlighet att effektivare utnyttja internetbaserade verktyg

för att föra krig eller föra in kapital till landet, detta genom att öppna upp ytterligare internetuppkopplingar genom Ryssland. Denna utveckling gör inte bara att Nordkoreas beroende av Kina minskas. På detta sätt kommer även Ryssland att kunna spela ut Nordkorea mer effektivt mot USA genom att sätta sig själv i en situation där USA måste kompromissa med Ryssland för att få genomslag med sina sanktioner.

PÅ KORT SIKT

Den största risken är idag inte en medvetet igångsatt konflikt över Nordkorea utan en eskalering som sker av misstag. Idag saknas helt "hot lines" och kommunikationslänkar mellan nord och syd. Denna avsaknad gör att även mindre missöden och missförstånd lätt kan eskalera till en militär nivå.

Kina är den stora förloraren på de nordkoreanska provokationerna med ett minskat inflytande i Sydkorea och en långsiktigt stärkt amerikansk position i både Sydkorea och Japan. Kortsiktigt finns inget förhandlingsutrymme mellan USA och Nordkorea. De motsatta kraven på ett erkännande som kärnvapenstat och full nedrustning lämnar inget utrymme för kompromisser. Detta borgar för ytterligare geopolitiska effekter och Kina har till dags dato mest reagerat på amerikanska och nordkoreanska utspel. Ett mer självständigt kinesiskt agerande kan bli mer synligt efter kongressen som började 18 oktober. Ryssland är ytterligare ett osäkerhetsmoment i regionen, då det är oklart hur man spelar ut det nordkoreanska kortet och hur långt man är villig att gå för att stärka den nordkoreanska regimen.

Niklas Swanström är
Director, Institute for Security
& Development Policy (ISDP).

nswanstrom@isdp.eu

Traumavård för krig¹

*Där stridshandlingar pågår måste insatta militära enheter ha egen förmåga att, genom särskilt sjukvårdsutbildade soldater, försvarsmaktsanställd sjukvårdspersonal samt inmönstrade sjuksköterskor och läkare, akut hantera skadade, både soldater och civila, skriver **Lars Nylén, Magnus Blimark och Per Elowsson.***

Det finns flera områden där Försvarsmaktens har behov av stöd från det civila samhället. Ett område är sjukvård vid en masskadesituation, som vid ett väpnat angrepp kan innebära omfattande skadefall under flera veckor.

REDUCERAD FÖRMÅGA

Som följd av tidigare försvarsbeslut har den civila sjukvårdens krigsplanering hamnat i träda och upparbetad kunskap tappat sin aktualitet. Den tidigare militära operationskapaciteten på ca 1 000 operationer per dygn är borta.

För det ”expeditionära konceptet”, sjukvård vid militära insatser i missioner utomlands, finns en militär sjukvårdsförmåga på åtta intensivvårdsplatser och 12 operationer per dygn.

Parallellt med den medicinska utvecklingen, ökad dagkirurgi och äldreformen på 1990-talet har antalet slutna vårdplatser kraftigt minskat, från fler än 120 000 i slutet av 1960-talet till cirka 20 000 år 2014.

VERKLIGHETEN

På sjukhusen styr följande para-

metrar: tillgång till operationsteam, operationssalar, intensivvårdsplatser, läkemedel, förbrukningsartiklar och blodprodukter. För att sjukhus ska fungera krävs obruten försörjning med el, vatten och värme samt att kommunikationer inklusive IT-drift fungerar.

Behoven får inte gömmas i en långbänk.

Under normal verksamhet ligger verksamheten på eller över kapacitetstaket. Genom att man aktiverar katastrofplaner kan sjukhusen snabbt omdisponeras. Men!

Möjligheten att genom utskrivning av ineliggande patienter frigöra vårdplatser är nu för tiden starkt begränsad. Tillgången till intensivvårdsplatser sätter dessutom en gräns.

Vid storskaliga terrorattacker ser skademekanismen annorlunda ut. Penetrerande skottskador och explosionsskador dominerar. Den

sjukvårdspersonal som var verksam vid terrorattackerna i Paris 2015 och Bryssel 2016 beskrev att de skadade hade krigsliknande skador i bröstet och buken, avslitna lemmar, benbrott, blodkärllsskador, skallskador och skador av splittrat glas och metallsplitter.

Beredskapen beträffande sjukvårdsprodukter i Sverige är oklar. De flesta landstingen/regionerna planerar utifrån vardagsverksamhetens behov och försörjer sig genom omsättningsavtal och just-in-time-lösningar. Enligt Socialstyrelsens risk- och sårbarhetsanalys 2012 bedöms majoriteten av landstingen få svårt att bedriva verksamhet vid en allvarlig händelse som sträcker sig över en vecka.

DETTA BEHÖVS

Erfarenheterna från stora olyckor, katastrofer, konflikter och krig visar på betydelsen av första hjälpeninsatser samt snabb och kvalificerad bedömning i skade-/stridsområdet.

Där stridshandlingar pågår måste insatta militära enheter ha egen förmåga att, genom särskilt sjukvårdsutbildade soldater, försvarsmaktsanställd sjukvårdspersonal

Försvarsmakten behöver egna substantiella resurser för kvalificerad sjukvård. Foto: Jimmy Croona, Försvarsmakten.

samt inmönstrade sjuksköterskor och läkare, akut hantera skadade, både soldater och civila, och föra undan dem från striden till en uppsamlingsplats där civila resurser kan ta vid och verka.

Förmågan att snabbt transportera drabbade till rätt vårdnivå, med beaktande av skadetyper, antal skadade, tillgängliga vårdenheter, transportresurser och avstånd, behöver utvecklas, planeras och övas.

Från en uppsamlingsplats kan skadade föras vidare på olika sätt, beroende på avstånd till sjukhus. Även om snabba transporter med helikopter är starkt önskvärt klarar inte ens en rimligt ökad ambulanshelikopterflotta av annat än de allra mest prioriterade fallen. Markbundna transporter är fortfarande viktiga.

Det är också uppenbart att de regioner i Sverige som särskilt kan drabbas av ett väpnat angrepp måste förberedas för en masskadesituation genom inrättande av "krigssjukhus". Utifrån transportproblematiken gäller det Gotland och norra Sverige. "Krigssjukhusen" ska innehålla operationskapacitet, intensivvård och uttagen personal och vara så

väl förberedda att verksamhet kan påbörjas redan inom ett halvt dygn.

Socialstyrelsen konstaterade 2015 att vårdpersonal i Sverige har en begränsad erfarenhet att behandla många patienter med svåra trauma-skador. Medicinskt arbete vid större olyckor och katastrofer kräver kunskaper utöver vanligt sjukvårdsarbete. I än högre grad gäller det vid det svårare och annorlunda skadepanoramat vid terrorangrepp och väpnat angrepp.

Traumaspecialisterna är få och utbildningen är alltför begränsad. De större universitetssjukhusen i Sverige bör därför ges i uppdrag att bygga upp och vidmakthålla en god traumakompetens också för konsekvenserna av väpnad strid i landet.

Försvarsmakten bör bistå sjukvårdshuvudmännen med utbildning och övningar för att utveckla traumaförmågan vid sjukhusen. Försvarsmakten, genom Försvarsmedicencentrum, bör ges i uppdrag att biträda med sådan utbildning.

En civil beredskapsplanering måste komma igång. Medicinsk personal och ambulanssjukvårdare måste ut-

tas och placeras genom civilförsvarspåbudsplikt för att förstärka sjukvårdsberedskapen och traumavården i landet. Uttagen personal måste utbildas och övas.

Försörjningen med läkemedel, infusionsvätskor inklusive blodprodukter, och medicinsk förbrukningsmateriel måste säkerställas. Det kräver även en statlig lagerrhållning i samtliga regioner och leveransavtal, varvid de utpekade traumacentren bör vara navet i försörjningsberedskapen.

Lars Nylén är jurist, f.d. rikskriminalchef och generaldirektör och chef för Kriminalvården.

Magnus Blimark är kirurg och arméöverläkare vid Försvarsmedicencentrum. **Per Elowsson** är narkosöverläkare, medicine doktor och sjukhusdirektör vid Akademiska sjukhuset i Uppsala samt major i reserven.

¹ Artikeln bygger på studier inom Kungl Krigsvetenskapsakademiens projekt KV 21 och är utförligare redovisat i KKrVAHT, 3. Häftet 2017.

Försvarsungdom – för breddad folkförankring

*Utöver att Försvarsungdom med en högre grad av säkerhet förstår vad en kommande värnplikt och ett eventuellt yrkesval innebär – något som är viktigt, eftersom en förtida avgång på en påbörjad utbildning kan räknas i halvmiljonklassen – ger kunskapen om totalförsvaret en viktig breddning av folkförankringen, skriver **Bengt Sandström**.*

Som ung jägarofficer i 1980-talets Kiruna förstod jag aldrig nyttan av den ungdomsverksamhet som bedrevs av bl a dåvarande FBU, föregångaren till Försvarsutbildarna. Jag har numera svängt 180 grader i min uppfattning. Det är inte på grund av mitt nuvarande jobb. Omvärderingen grundar sig på att det idag är ett helt nytt upplägg och ny målsättning för den ungdomsverksamhet som bedrivs av Försvarsutbildarna, benämnd Försvarsungdom, än dåtidens FBU.

DÅ OCH NU

Intill Kalla krigets slut hade Försvarsmakten en struktur som krävde många värnpliktiga befäl. Ungdomsverksamheten fyllde rollen att "förstegsutbilda" möjliga befälsämnen inför värnplikten. Plikten omfattade i stort alla unga män. Utbildningsinnehållet i ungdomsverksamheten blev därmed

given. Kvaliteten i verksamheten varierade dock avsevärt.

Efter en jämn omröstning i Sveriges riksdag år 2009 beslöts att värnplikten, som under mer än 100 år utgjort stommen i Försvarsmaktens personalförsörjning, skulle bli vilande. Samtidigt ändrades lagen så att den blev könsneutral.

Redan i år, mot bakgrund av det snabbt försämrade omvärldsläget, fattade regeringen beslut om att återuppväckaplikten samt genomföra mönstring och en militär grundutbildning. Skälet är främst Försvarsmaktens personalförsörjningsproblem sedanplikten avskaffades.

Liknande personalproblem återfinns i andra yrkesarméer och särskilt uttalat blir sårbarheten vid konjunkturuppgångar. Erfarenheten är också att soldatnivån i stor utsträckning rekryteras från dem med lägst

utbildning, medan en utbildad medelklass ställer sig alltmer främmande till att delta i landets försvar. Det blir därmed svårare att attrahera de utbildade ungdomar som behövs i ett modernt högteknologiskt försvar, samtidigt som nationens försvar riskerar att uppfattas som ett särintresse.

FÖRSVARsungdom

Var kommer Försvarsungdom in i bilden och på vilket sätt bidrar dagens ungdomsverksamhet till en breddad folkförankring och till intresse för och kunskap om Försvarsmakten?

Under åren 2012–13 tog Försvarsutbildarna initiativet till att i grunden stöpa om den ungdomsverksamhet som i stort sett oförändrat fortgått sedan tiden för de stora värnpliktskullarna. Idag erbjuds en modern och kvalificerad verksamhet för ungdomar mellan

15-20 år. Försvarsungdomen får uppleva att utvecklas genom utmaningar, äventyr och kamratskap på ett sätt som få andra verksamheter kan erbjuda. Genom föreningsformen grundläggs också kunskapen om demokrati och respekt för andra och andras åsikter. Försvarsungdom bidrar ytterst till ett ökat kunnande om Försvarsmakten och samhällets krisberedskap.

Även om Försvarsungdom inte ska ses som en del av Försvarsmaktens rekryteringsprocess är erfarenheten att ungdomarna i stor utsträckning söker sig till uniformsyren och till Försvarsmakten. Utöver att Försvarsungdom med en högre grad av säkerhet förstår vad en kommande värnplikt och ett eventuellt yrkesval innebär – något som är viktigt eftersom en förtida avgång på en påbörjad utbildning kan räknas i halvmiljonklassen – ger kunskapen om totalförsvaret en viktig breddning av folkförankringen.

Konkurrensen om ungdomars tid är dock stor. Mot den bakgrunden anordnar Försvarsutbildarna flera aktiviteter som tar sikte även på ungdomar som inte nödvändigtvis vill eller kan engagera sig föreningsmässigt men där viljan finns att lära sig mer om totalförsvaret, samhällets krisberedskap och Försvarsmakten. Med erfarenhet från egna söners skolgång uppfattar jag skolans utbildning och information om totalförsvaret och samhällets krisberedskap som försumbar. Ungdomskurser som Military Camp och Tema Armé är lägerveckor med syftet att stimulera och öka kunskapsnivån om totalförsvaret och krisberedskapssystemet bland främst gymnasieungdomar.

Bengt Sandström är generalsekreterare i Svenska Försvarsutbildningsförbundet.

bengt.s@forsvarsutbildarna.se

Här nedan kan du se några av alla de ungdomar som vi har i vår verksamhet och varför de antagit vårt erbjudande om att delta.

JOHAN, FÖRSVARsutbildarna
ÖSTERGÖTLAND

Varför jag är med i Försvarsutbildarna:

”Jag älskar att vara ute i naturen och är mycket intresserad av Försvarsmakten. För min del är det en inkörsport till en karriär inom Försvaret. Det bästa med verksamheten är att jag har träffat väldigt bra kompisar och att det finns många möjligheter att utvecklas som person.”

TORUN, UNGDOMSKURS TEMa ARMÉ

Varför sökte jag till ungdomskursen Tema Armé:

”Jag valde att söka till sommarkursen ”Tema Armé”, eftersom jag är intresserad av Försvarsmakten. Armén är ett bra alternativ då jag vill vara aktiv, ute i naturen och veta mer om de svenska markstridsförbanden.”

MÅNS, UNGDOMSKURS
MILITARY CAMP

Varför sökte jag till ungdomskursen Military Camp:

”Jag tycker inte skolan lärt ut så mycket om vad man gör i det militära och om totalförsvaret. Jag fick lära mig mycket om de olika uniformsyren och vad de jobbar med, både civilt och militärt. Vi fick också grundläggande kunskaper om att överleva vid kriser, hur man lägger första förband och hur man kan vara mer säker på nätet.”

Ett aktivt Nato

Den största förändringen har skett på andra sidan Östersjön genom permanent roterande, multinationella stridsgrupper i Estland, Lettland, Litauen och Polen, skriver Anna Wieslander.

Foto: Marine Corp photo by Staff Sgt Dengrier M Baez.

Under 2017 har Nato invigt ett nytt högkvarter, men organisationen har även brottats med bilden från president Trumps valkampanj av en "obsolet" organisation, till vilken USA är ovillig att skänka säkerhetsgarantier om inte Europa betalar mer för sitt försvar. Mer i skymundan har Nato genomfört en rad förändringar, vilka sammantaget innebär att alliansen gradvis stärker sin roll i det europeiska säkerhetsbygget.

KLUMPIG PRESIDENT

Få missade väl rapporteringen från president Trumps tumultartade besök vid det nya Natohögkvarteret i Bryssel den 25 maj. I ett offentligt tal, under avtäckningen av ett monument till minne av Artikel 5 och Berlinmuren, lyckades presidenten förolämpa de allierade med klump-

iga budskap kring bristen på försvarssatsningar i Europa. Därtill lyckades han undvika att uttalat nämna Artikel 5, vilket alla hade förväntat sig mot bakgrund av hans tidigare avmätta och otydliga hållning gentemot Nato. Som gräde på moset föste Trump brutalt undan andra statschefer på sin väg mot en central placering när det obligatoriska familjefotot skulle tas.

SE NYANSERNA

Uppenbarligen lyckades president Trump inte skaffa några nya vänner under Brysselbesöket. Mindre uppmärksammat har varit vad mötet faktiskt lyckades behandla, och vad Nato utträttat under året. Även det faktum presidenten sedan dess både betonat att Nato inte är obsolet och att både han personligen och USA fortsatt ställer sig bakom Artikel 5

och dess kollektiva säkerhetsåtagande, har hamnat i skymundan. När en beskrivning av skeenden har fått fäste, kan den vara svår att ändra. Dock är det viktigt att se nyanserna för att rätt kunna bedöma alliansens utveckling och betydelse för europeisk och transatlantisk säkerhet.

Den största förändringen har skett på andra sidan Östersjön genom permanent roterande, multinationella stridsgrupper i Estland, Lettland, Litauen och Polen, det som Nato kallar "Enhanced Forward Presence", EFP. Närvaron av dessa stridsgrupper, inklusive kärnvapenländerna USA, Storbritannien och Frankrike, ändrar den strategiska spelplanen i regionen i grunden.

Sammantaget handlar det om 4 600 soldater från 15 Natoländer, med Storbritannien som ledarnation i

Estland, Canada i Lettland, Tyskland i Litauen och USA i Polen. Till detta ska läggas att USA unilateralt har placerat en bepansrad brigad om 3 500 man i Polen, dit man också flyttat divisionshögkvarteret från Tyskland. USA har även stationerat runt 400 marinsoldater på permanent roterande basis i norra Norge. De amerikanska satsningarna inom ERI (European Reassurance Initiative) som president Obama beslutade om efter Rysslands illegala annektering av Krim, förstärks med 1,4 miljarder dollar år 2018 i den budget som president Trump har presenterat för kongressen.

EFP höjer tröskelnivån för konflikt i hela Östersjöområdet och ökar omvärldens politiska engagemang i regionen. Därmed stärks också säkerheten och stabiliteten.

Därtill är det värt att notera att USA numera är fast förankrat på Natos östra flank, att Storbritannien har ökat sitt åtagande i norra Europa trots, eller kanske på grund av, Brexit, att det kanadensiska engagemanget stärker den transatlantiska dimensionen ytterligare och sist men inte minst, att Tyskland trappar upp sin närvaro i regionen, vilket välkomnas av de mindre staterna.

DIALOG OCH AGGRESSION

De ryska reaktionerna på EFP har varit begränsade. Trots den västliga truppen närvaron behåller Ryssland sin storleksmässiga militära överlägsenhet i regionen. Nato har under året fortsatt med sin Rysslandslinje vilken innebär ett arbete på två spår med att dels bygga tröskelförmåga, dels hålla dialogen öppen, främst genom regelbundna möten i Nato-Rysslandsrådet. Situationen i Ukraina, vikten av transparens och förutsägbarhet i övningar samt att flyga med transpondrar är några

av de ämnen som regelbundet tas upp med begränsad framgång vad gäller att nå samsyn med Ryssland.

Nato har också fortsatt den utvidgning som inleddes efter murens fall i syfte att skapa ett Europa som är "enat, fritt och fredligt". Nato har en "öppen dörr"-policy, vilket innebär att länder som uppfyller de grundläggande kriterierna har möjlighet att ansöka om medlemskap. I juni var det så dags att vidga kretsen av 28 allierade med Montenegro, som under våren klarade att stå emot ett försök till statskupp med vad som erfors var ryska kopplingar.

Allt handlar om nationella politiska avvägningar.

SATSNINGAR OCH UTMANINGAR

På grund av USA:s ledande roll i alliansen är det otvetydigt att om USA vill ha upp en fråga på dagordningen, så hamnar den där. President Trumps betoning av ökade europeiska försvarsutgifter och en jämnare bördefördelning, samt Natos stärkta roll i kampen mot terrorismen, har därför stått i fokus under året.

Vid Natos toppmöte i Wales 2014 gjorde alla allierade ett åtagande att senast 2024 ha ökat sina försvarsutgifter till 2 procent av BNP. Det USA nu har krävt och till del lyckats med är att varje medlemsland ska kunna visa upp konkreta planer för hur detta mål ska uppfyllas. Framsteg ska rapporteras med viss regelbundenhet på försvarsministermötena och i flertalet länder vänder också utvecklingen, om än inte direkt på grund av

Trump. Helt okomplicerat är det inte eftersom allt i grunden handlar om nationella politiska avvägningar. I blickfånget står kanske främst frågan om Tyskland och vad den ökningen skulle få för konsekvenser för Europas försvar. Det är en stor diskussionsfråga inte minst bland tyskarna själva.

Vad gäller kampen mot terrorismen har det inte varit självklart vad Nato ytterligare kan göra. Länder som Frankrike, som också har drabbats hårt av terrorism, ser inte Nato som primärt forum för att möta terroristhotet. Det mest konkreta uttrycket hittills har varit att försöka hämma den negativa utvecklingen i Afghanistan genom att stärka stödet till den Natoleda träningsinsatsen där.

TOPPMÖTE 2018

Förberedelserna har också påbörjats inför nästa toppmöte som äger rum i Bryssel den 11-12 juli 2018. Vissa frågor, så som att anpassa kommandostruktur till att åter omfatta Atlanten, liksom en ny maritim strategi, är på gång. Den stora frågan är om Nato kommer att mäktas med att öppna upp arbetet med en ny strategi. Den senaste antogs år 2010 i en mycket annorlunda situation för Europa, vilket talar för en översyn. Men med president Trump vid rodret är det vissa som fruktar Pandoras ask och att en översyn skulle leda till problem, snarare än lösningar, för alliansens framtid. Tilliten över Atlanten behöver fortfarande arbetas på.

Anna Wieslander är generalsekreterare i Allmänna Försvarsföreningen och Nordeuropachef för den amerikanska tankesmedjan Atlantic Council.

Anna.wieslander@aff.a.se

Vad är framing?

Framing kan karakteriseras som en psykologisk stealth-teknik. Foto: Air Force photo by Senior Airmen Jovan Banks.

*En teknik med stor påverkanseffekt inom psykologin är så kallad framing. Framingens stora fördel är att den inte ljuger och, rätt utförd, påverkar den på ett omedvetet plan. Rätt framförd kan en målände berättelse om individen som offer accepteras av målgruppens kritiska granskning, precis som ett flygplan med stealth-egenskaper undgår radarupptäckt, skriver **David Bergman**.*

Det talas om påverkansoperationer och informationskrigföring och av goda skäl. Många ställer sig frågan hur detta egentligen fungerar. Ofta får jag frågor om vilka hemliga psykologiska vapen och svartkonster vi utsätts för. De psykologiska principerna är sällan hemliga och ofta är det exakt samma teorier som används i vanlig marknadsföring, men frågan är befogad. Hur fungerar propagandan som påverkar oss?

DET MINDRE FARLIGA

Det som ofta får mest uppmärksamhet är trollfabriker och förfälskade dokument eller nyhetsinlägg,

men sanningen är att dessa ur flera perspektiv är minst farliga. Delvis beror det på att de är relativt lätta att upptäcka, men framförallt på grund av att de sällan är särskilt övertygande. Troll-kommentarer syftar oftast till att skapa en snedvridning i existerande debatter med avsikten att genomgående försvåra – eller förvägra oss – en fri och öppen debatt. Liknande gäller förfälskade brev och nyheter, exempelvis de som fått oss att se ut som om de kommit från Peter Hultqvist eller Carl Bildt. Svart propaganda, där en part utger sig för att vara någon annan, är ännu enklare att identifiera och dementera. Dess syfte är

dock huvudsakligen att misskreditera aktören genom att tvinga dem svara, även på grundlösa anklagelser, och så ett frö av tvivel hos dem som ännu inte bildat en uppfattning. Dessa typer av propaganda är inte på något sätt ofarliga, tvärtom kan de utgöra ett stort hinder för vår egen förmåga att föra debatt och diskussion. Däremot är de oftast inte särskilt kommunikativt övertygande.

VAD ÄR FRAMING?

Den teknik som oftast får störst påverkanseffekt är vad som inom psykologin kallas för framing. Det som framing gör är att den "ramar

in” diskussionen eller försöker förflytta en existerande ram på det sätt som är mest fördelaktigt för den egna saken. Begreppet kommer från Amos Tversky och Daniel Kahneman, varav den senare vann Nobelpriset i ekonomi 2002, delvis på grund av att hans teorier blivit grundstenar i modern ekonomisk marknadsföring. Samma typ av effekt brukar även kallas att ”sätta narrativet” eller ”reflexiv kontroll”.

Vi omges dagligen med exempel på bättre och sämre inramningar. En individ som anklagats för att ha begått en brottslig handling brukar normalt diskuteras i termer av om personen är skyldig eller oskyldig till anklagelserna. Ett vanligt sätt är att förskjuta ramen, att göra en så kallad re-frame, är att i stället presentera individen som ett offer, vilken utan egen förskyllan försatts i en olycklig kontext. Framingens stora fördel är att den inte på något sätt ljugar och, rätt utförd, påverkar den på ett omedvetet plan. Rätt framförd kan en målande berättelse om individen som offer accepteras av målgruppen, på samma sätt som ett flygplan med stealth-egenskaper undgår radarupptäckt.

EXEMPEL PÅ FRAMING

Ett av de mest klassiska exemplen gäller internationella insatser. Istället för en fredsbevarande styrka, inbjuden av landets regering, försöker motparter utmåla densamma som en invaderande styrka som är där för att erövra. På samma sätt kan gripandet av efterlysta krigsförbrytare byta ram till att i stället beskriva hur kristna korsfarare kidnappar rättroende muslimer.

Under annekteringen av Krim och den efterföljande kampanjen sågs tydliga exempel på en förskjutning

av ramen. Den ukrainska regeringen utmålades med nazistiska attribut som fascistjuntan i Kiev och det ryska agerandet som ett sätt att undsätta en rysk etnisk minoritet från dess förtryck. Omfattande reklamkampanjer levererade budskapet att befolkningen hade att välja mellan att leva kvar i det fascistiska förtrycket under regimen i Kiev eller att ansluta sig till Ryssland.

Bästa försvaret mot framing är att utmana inramningen.

Exempel på framing i svensk säkerhetspolitisk debatt är inte svåra att hitta. Den kanske tydligaste rör frågan om Nato och värdlandsavtalet. I grunden är frågan om en allians och ett samarbetsavtal relativt enkel. Giltiga argument kan framföras både för och emot. Exempel på sådana är att säkerhet byggs bäst i samarbete med andra eller enskilt och oberoende från externa agendor. Men i debatten har vi sett tydliga försök att förskjuta ramen med felaktiga uppgifter om att Natokärnvapen skulle placeras på svensk mark eller att utländska soldater med straffrättslig immunitet permanent skulle baseras i landet. Om man accepterar den inramningen blir argumenten för och emot mycket mindre jämbördiga. Vem vill egentligen ha något annat lands kärnvapen på sin mark?

HUR MOTSTÅ?

Det är lockande att argumentera emot i sak. Exempelvis för att påtala

att Nato som organisation inte har några kärnvapen, även om dess medlemsländer har, eller diskutera garantier för att några sådana baseringar inte ska ske. Men genom att argumentera emot i sak accepterar man ofta inramningen. Det bästa försvaret mot en framing är generellt att utmana inramningen – inte de enskilda argumenten. Kahnemans forskning i framing visar tydligt att ”negative frames” har störst effekt eftersom människan instinktivt är mer intresserad av att undvika förlust än en möjlig vinst.

Rätt använd blir framingen ett psykologiskt stealth-flygplan. Den som vinner debatten är inte alltid, ibland väldigt sällan, den som har de bästa argumenten. Tvärtom är det ofta den som lyckas bäst med att påverka inramningen av sakfrågan till sin fördel. Detta är självklart inte något som sker endast inom försvars- och säkerhetspolitik. Kahnemans teorier är än idag grundstenar i hur marknadsföringen presenterar budskap för målgrupper, till exempel att skogsbolagen väljer att kalla kalhyggen för ”föryngringsområden”. Det enklaste sättet att skydda sig är att försöka se det övergripande perspektivet: Är detta verkligen kärnfrågan? Vilka andra inramningar kan vara tillgängliga i samma fråga? Vilken agenda har egentligen parten som för fram denna inramning? Om man håller dessa frågor i åtanke när man granskar debatter blir det oftast enklare att motstå påverkan utifrån.

David Bergman är major och doktorand i psykologi.

davidb79@gmail.com

Exit Aurora

*Stridskraftscheferna berättade vad de ville öva. Övningsledningen sammanställde och såg till att önskemålen kunde bli en försvarsmaktsövning. Det blev processer som gick fram och tillbaka. Resultatet blev Aurora. Det som inte hänt på mycket länge var att samtliga stridskrafter övade tillsammans. De hade gemensamma mål under övningen, skriver **Per Lunge**.*

Aurora 17 har gått i mål.

Övningen kommer att utvärderas och är återstarten på ett nationellt försvar. Hur gick det?

Vårt Försvar har talat med övningsledaren, generalmajor Bengt Andersson, och insatschefen, vice-amiral Jan Thörnqvist. Gick övningen, som tagit två år att planera och med en övningsplan på 1500 sidor, som förväntats? Vi har också pratat med en civil befattningshavare, beredskapschefen på Region Gotland, Christer Stoltz, som drar erfarenheter av Auroras totalförsvarsmoment "Stridens konsekvenser".

Först övningsledaren Bengt Andersson: Hur planerar man en så stor övning?

Arbetsstyrkan har bestått av tio personer på heltid i två år. Vi har också haft flera hundra personer som arbetat då och då, säger Bengt Andersson.

Stridskraftscheferna berättade vad de ville öva. Övningsledningen sammanställde och såg till att önskemålen kunde bli en försvarsmaktsövning. Det blev processer som gick fram och tillbaka. Resultatet blev Aurora.

ÖVADE TILLSAMMANS

Det som inte hänt på mycket länge

i Försvarsmakten var att samtliga stridskrafter övade tillsammans. De hade gemensamma mål under övningen.

– De var med och koordinerade. Först insattes marinen och flygvapnet och de understödde sedan markstridskrafterna.

Brigadförmågan skulle fungera.

Det gjordes i en kustförsvarsoperation, Auroras höjdpunkt. Det momentet och hela Aurora betyder mycket för Försvarsmakten.

– Vi har gjort det riksdagen i Försvarsbeslutet 2015 bett oss om. Vi har följt de order vi fått. Vår operativa förmåga har testats. Vi har också visat att vi kan genomföra en stor övning. Vi har visat omvärlden att vi är beredda att försvara oss.

SVERIGE IGEN

Efter över tio år av internationellt fokus, är Aurora återstarten av ett nationellt försvar?

– På ett sätt är det första steget av många. Aurora är inte målet utan

det första steget. Nästa övning är 2020 och stora övningar är tänkta att genomföras vart tredje år, säger Bengt Andersson.

Grunden är lagd, erfarenheterna kan användas 2020. Frågan som *Vårt Försvar* läsare ställer är: hur gick det under Aurora, ur din synvinkel?

– Det gick i princip hundra procentigt enligt de planer vi gjort. Det operativa resultatet återkommer jag till när vi är klara med utvärderingen.

Den utvärderingen ska vara klar vecka 50, efter *Vårt Försvar* pressläggning. Men Bengt Andersson är nöjd.

– Insatschefen Jan Thörnqvist fick ihop alla stridskrafter. Det blev ett anfall ner mot Nyköping. Vi har visat operativ förmåga, säger Bengt Andersson.

BRIGADFÖRMÅGA

Vårt Försvar får en tid hos Jan Thörnqvist. Vad ville du se under Aurora?

– Hade jag önskat något före övningen, då hade jag önskat det jag fick se, säger han.

Viktigt under Aurora var att se hur brigadförmågan skulle fungera. Under flera år har Försvarsmakten agerat i bataljoner. Nu är det brigad.

– Ett sätt att få ihop den förmågan är avhängigt ledningsförmågan. Jag pratade med brigadchefen och hans medarbetare. Med givna medel, de som finns i dag, hittade de bra lösningar.

Det är en sak att ha tre bataljoner, men de blir väl inte av sig själva en brigad?

– Exakt och det är litet det som blir utmaningen, att öva system av system i en helhet.

Brigad är ett tecken på kartan. Men bakom den rutan finns en mängd funktioner, som ska fungera tillsammans.

– Den ska ha stöd med logistik, transportledning och luftunderstöd, bland mycket annat. Den ska synkronisera med flyg- och marin-stridskrafter samt, under Aurora, samordna och koordinera markstrid med amfibiebataljonen. Det ska ske en överlämning, den ska transporteras från en militärregion till en annan. Många ska samverka, säger Jan Thörnqvist.

GAMLA ERFARENHETER

Man kan inte använda karbonpapper på kalla krigets brigader?

– Det går inte. Men det finns en hel del erfarenheter, som vi inte ska lägga åt sidan, som vi faktiskt kan plocka upp. Mycket av den gamla planeringen, till exempel för markstrid, går fortfarande att använda.

Den gamla regeln att planer gäller tills verkligheten överraskar visade sig stämma under Aurora. Utländska förband, amerikanska och franska, anslöt i Göteborg.

– Vid fel tid, fel plats och med fel transportmedel, med utgångspunkt från vad som planerats. Det ändrade våra förutsättningar men det här löstes ut på ett jättebra sätt.

Man konstaterade bara att planen inte höll.

Det är så kriget kommer att bli om det kommer?

– Ja. Tyvärr är det så. När planen

möter verkligheten får planen justeras efter verkligheten, säger Jan Thörnqvist.

MASSKADEÖVNING

Aurora är en försvarsmaktsövning,

Amfibiessoldat i ringlavetten på en av 201. ledningskompaniets trossbåtar. Foto: Mats Nyström / Försvarsmakten.

Denim Nygren är gruppchef för sambandsgrupp vid 1. amfibieregementet. Under Aurora var hennes grupp framgrupperad i skärgården. Foto: Mats Nyström / Försvarsmakten.

Planering i stabstält under Aurora på logistikbataljonens gruppering.
Foto: Mattias Nurmela / Försvarsmakten.

men övningsledningen valde ändå att öva totalförsvaret vid Visby flygplats, en masskadesituation där Försvarsmakten samverkade med räddningstjänst, ambulanssjukvård och polis.

Hur gick det?

– Som helhet fungerade samverkan bra, och sedan finns det detaljer,

som kommer att belysas inom respektive funktion, säger Christer Stoltz, som är beredskapschef vid Region Gotland.

Vad betyder det för dig och Region Gotland att en sådan här övning genomförs?

– Stridens konsekvenser var en samverkansövning på operativ

nivå. Vi övar masskadeutfall ett par gånger om året här på Gotland och nu med Försvarsmakten för första gången på många år. Det är bra att kunna öva på hur vi ska kunna ge och få stöd.

Rent praktiskt, är det något som kan bli bättre?

– Det finns alltid utvecklingsområden, både smått och stort. Det är ju bland annat därför som vi genomför denna typ av övningar.

Utmärkning av ledningsfunktionerna på skadeplatsen kunde enligt Christer Stoltz ha varit bättre.

– Den militära insatschefen borde ha haft en bättre märkning. På en masskadeplats, där det råder i det närmaste kaos, är det viktigt att se vem som gör vad, säger han.

Under samverkansövningen gjorde alla sitt och tillsammans, Försvarsmakten och de civila myndigheterna. Om tre år blir det en stor övning med inriktning på totalförsvaret.

Per Lunge är frilansjournalist med inriktning på försvarsfrågor.

per.lunge@live.se

Välkommen att söka bidrag för verksamhet som tjänar till att stärka Sveriges försvar samt fredsbevarande och samhällsstödjande åtgärder.

Berättigade att söka är frivilliga försvarsorganisationer och organisationer som verkar för stöd till samhälle och individer. Ansökningar till Källvikenstiftelsen kan göras under två perioder per år:

1 april – 1 september och 1 oktober – 1 mars

För ansökningsformulär och mer information, se hemsidan.

Källvikenstiftelsen • Pionjärvägen 6 • 451 34 Uddevalla • info@kallvikenstiftelsen.se • www.kallvikenstiftelsen.se

Behovet av ett statligt "moln"

*Informationssamhällets utveckling har de senaste 20 åren gått betydligt fortare än insikten om behovet av motsvarande säkerhetslösningar, skriver **Lars Nicander**.*

Den skandal som i somras uppdagades i samband med Transportstyrelsens outsourcing av känslig information leder till eftertanke. Hur står det egentligen till med den svenska informations- och cybersäkerheten? En viktig aspekt handlar om behovet av ett statligt "moln" för att kostnadseffektivt och säkert lagra kritisk information utifrån ett balanserat riskperspektiv.

SÄKERHETSÖBALANS

Det moderna informationssamhällets utveckling har de senaste 20 åren gått betydligt fortare än insikten om behov av motsvarande säkerhetslösningar för att täcka upp de nya sårbarheter som uppstår. Inte minst har denna säkerhetsöbalans förstärkts av den allt snabbare tillämpningen av New Public Management (NPM) i den offentliga förvaltningen, där man har ett "köp-sälj"-förfarande på offentliga tjänster och privatiseringar med syfte att få större effektivitet och mindre behov av skattefinansierade tjänster. Detta var dock aldrig, enligt sina upphovsmän, avsett att gälla statens kärnverksamheter som försvar, polis, styrelseformer, rättsväsende eller vitala infrastrukturer.

STATLIGT "MOLN"

I bland annat den senaste cybersäkerhetsutredningen (NISU 14) diskuterades frågan om behovet

av ett statligt "moln" som finns i flera andra länder för att på ett säkert sätt hantera och lagra känslig information. En sådan modell går ut på att ha informationen i olika lager som i en lök. Den känsligaste och mest skyddsvärda informationen från Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (MUST), Säkerhetspolisen (SÄPO) och Försvarets radioanstalt (FRA) skulle då teoretiskt vara i lökens kärna med strikt rollbaserad access och fysiskt finnas i slutna servrar hos FRA eller hos Försvarsmaktens telekommunikations- och informationssystemförband (FMTIS) och separerat från internet, logiskt eller fysiskt.

Denna fråga verkar ha gått i stå mot bakgrund av nya överraskande utspel från regeringsföreträdare som inte alls är kopplade till den cybersäkerhetsstrategi som samma regering tidigare presenterat, baserat på NISU 14.

AKUT SITUATION

Dimman hopar sig kring molnet skulle man kunna säga, men behovet blir allt mer akut.

Lars Nicander är chef vid Centrum för Asymmetriska hot- och terrorismstudier (CATS) vid Försvarshögskolan.

lars.nicander@fhs.se

*Ett ökat datasäkerhetsmedvetande och -skydd brådskar.
Foto: g-stockstudio / Shutterstock.com.*

Expansion med mörk sida

Kinas marina närvaro i Östersjön ger en inte helt positiv säkerhetspolitisk signal. Foto: U.S. Navy photo by Mass Communication Specialist 1st Class Shannon Renfroe / commons.wikimedia.org.

*Kina bedöms ha en militär förmåga som överstiger den amerikanska på sex av nio områden rörande konventionell krigföring vid en väpnad konflikt om Taiwan. På fyra av nio områden är läget detsamma i händelse av en konflikt i Sydkinesiska havet. USA står inför problemet att inte kunna vara säker på att vinna ett begränsat krig i västra Stilla Havet, skriver **Ingolf Kiesow**.*

Folkets Befrielsearmé har fått ta emot mycket stora investeringar under de senaste åren. Det har blivit möjligt genom att Kina, trots konjunkturnedgången i den övriga världen, lyckats bibehålla en tillväxttakt på nära eller mer än sju procent om året. USA har under tiden haft en ekonomisk tillväxt som varit omkring en tredjedel så snabb och inte ökat investeringarna i sitt för-svar i samma takt.

Kina bedöms ha uppnått en militär förmåga som överstiger den amerikanska på sex av nio områden rörande konventionell krigföring vid en väpnad konflikt om Taiwan. På fyra av nio områden är läget detsamma i händelse av en konflikt i Sydkinesiska havet. Detta framgår av en studie som har gjorts av Rand Corporation. USA har därmed för första gången ställts inför problemet att inte kunna vara säker på att

vinna ett begränsat krig i västra Stilla Havet.

Hittills har Kinas militära ambitioner mest varit inriktade på när-området, men på senare år uttalas allt tydligare en ambition om global maktprojicering, även på det militära planet. I juli 2017 deltog kinesiska stridsfartyg för första gången i en samövning i Östersjön med den ryska flottan utanför Kaliningrad.

Syftet med övningen angavs vara att *"hjälpa dem att handskas med möjliga hot, skydda fartyg och last till sjöss i framtiden i samband med utvecklingen av "One Belt One Road" samt det tjugonde århundradets maritima sidenväg"*.

"One Belt One Road"(OBOR) är enligt kinesiska media ett uttryck för en ambition hos Kinas ledare att förena de olika delarna av den eurasiska kontinenten (och delar av Afrika) i ekonomiskt hänseende. Som en travestering på uttrycket att "alla vägar leder till Rom" vill Kinas ledare att landet skall vara navet i ett ekonomiskt nätverk.

TVÅ TRANSPORTLEDER

Till lands ska "Sidenvägen" bestå av järnvägar, landsvägar och gasledningar genom Centralasien och fram till Polen och Ungern med förlängning till Frankrike respektive Grekland. En helt ny järnväg ska byggas mellan Budapest i Ungern och Belgrad i Serbien. Den anknyter till en redan existerande järnväg mellan Belgrad och Pireus i Grekland, där Kina redan har övertagit driften av stadens hamn. Den avses bli en knutpunkt för sjöfarten på Medelhavet och vidare till Nord-europas och Afrikas kuster. Från Pireus skall varor också kunna transporteras på järnväg till hela övriga Europa.

Till sjöss innebär Sidenvägen pågående och redan gjorda investeringar i en stor importhamn i Gwadar i Pakistan för olja från Mellanöstern. Investeringar förbereds till lands i en järnväg, en landsväg och en oljeledning från Kashgar i västra Kina till Gwadar. På detta sätt minskar Kina sitt beroende av transporter genom Malacka-sundet, som kan störas av indiska och amerikanska militära operationer.

En parallell led går via Malacka-sundet och hamnar i Malaysia som

Kina bygger eller investerar i, nämligen Tanjung, Port Klang och Penang. Den leden går sedan vidare ut mot Indiska Oceanen till Hambantota i Sri Lanka, där Kina har köpt en hamn.

Därefter förenas de båda lederna, och den maritima Sidenvägen går från Gwadar till Djibouti i Somalia, där Kina både har anlagt en ny hamn och byggt en örlogsstation. Den senare invigdes i juli 2017 under försäkringar om att den bara ska användas för "defensiva ändamål". Kina har också byggt en järnväg från Djibouti till Addis Abeba i Etiopien. Från Djibouti går leden genom Suez-kanalen till sin europeiska slutdestination i Pireus, och därmed knyts den samman med Sidenvägen till lands.

UTMANINGAR

Kina har öppnat sig utåt i ekonomiskt hänseende efter anslutningen till världshandelsorganisationen World Trade Organization (WTO) 2001. Den stora andelen av företagen i Kina som är statsägda, liksom det faktum att staten har helt andra möjligheter – och ofta även en vilja – att kontrollera och skydda de egna privata företagen, gör dock att handel med Kina fortfarande inte anses ske på lika villkor. Kina kräver tillträde till marknaderna i västvärlden, men vill inte medge konkurrens på lika villkor för västerländska företag i Kina. Detta skapar risker för världshandelssystemet, särskilt som president Trump under sin valkampanj lovade att hota kineserna med handelskrig. EU för också komplicerade förhandlingar med Kina om bl a dumpingregler, som berör solceller och stål.

KINA SAMVERKAR MED RYSSLAND

Ryssland började 2014 att utsättas för kännbara ekonomiska sanktioner från västländerna samt effekten av sjunkande oljepriser och samtidigt

möta en europeisk ovilja mot fortsatt beroende av ryska gasleveranser. Den ryska utrikespolitiken har därefter fört landet närmare Kina, bland annat med avsikt att få Kina att ersätta Europa som avnämare av den ryska gasen. Med en travestering av talet under Barack Obama's tid om USA:s "omfokusering" av strategiska resurser till Asien talar man både i Ryssland och Kina om "Putin's pivoting to China". Mängder av ekonomiska och politiska överenskommelser har ingåtts. Ett militärt samarbete har intensifierats. Man utvecklar gemensamt framtida vapensystem och bedriver militära samövningar till lands, till sjöss och i luften.

SLUTSATSER FÖR SVERIGE

Kina avser att tillsammans med Ryssland skaffa sig ett ekonomiskt inflytande över hela den eurasiska kontinenten. Deras gemensamma inflytande backas upp med militär samverkan. En fingervisning får vi av de riktlinjer för Kinas företag som kungjordes i oktober 2017. Främsta prioritet ska vara att verka i patriotisk anda. Handel och investeringar måste alltså ske med Kinas intressen för ögonen. Vilken form det får vet vi inte. I Europa får vi i gengäld anledning att se till att inte få våra egna intressen helt överkörda. Det finns både ekonomiska och militära skäl till att anlägga ett totalförsvarsperspektiv på Kinas agerande, exempelvis investeringar i strategisk infrastruktur. De kinesiska stridsfartygens närvaro i Östersjön blir en signal om att vi nu måste inse att Kinas ekonomiska expansion har en mörkare sida.

Ingolf Kiesow är ambassadör.

ingolfkiesow1@gmail.com

Finland och Ryssland

*När Stalins efterträdare hösten 1955 inbjöd Paasikivi till Moskva var den då redan 85-årige presidenten beredd. Han återvände hem med att konstatera att det här var den enda resan till Moskva varifrån han återvände nöjd. Sovjetunion hade beslutat att återlämna det sedan 1944 arrederade Porkkalaområdet, skriver **René Nyberg**.*

Finlands förhållande till Ryssland är djupt förankrat i historia. Och vad är historia om inte i hög grad en studie om geografi i tiden? Stalins ord till Paasikivi i Kreml oktober 1939 om att varken ni eller vi kan rå för geografin är inte glömda.

Under det kalla kriget framställdes den strategiska situationen i norr som nordisk balans. Historiskt sett är det ingenting nytt. Balansen i Östersjön rubbades oåterkalleligt med grundandet av St. Petersburg och den svenska stormaktens nedgång.

Pusjkins celebra dikt Bronsryttaren lanserar den välkända tanken bakom grundandet av St. Petersburg:

”Naturens ordning själv beskär oss att slå upp ett fönster här, emot Europa.”

Men den innehåller även ett hotfullt bud till fienden:

”Här bör den nya staden byggas. Det hotar svensken, och så kan vi mot hans onda anslag tryggas.”

STORFURSTENDÖME

När dikten utkom 1833 hade det ryska Sverige, de sex svenska län

som avstods i freden i Fredrikshamn 1809, konsoliderats till Storfurstendömet Finland med av kejsaren-storfursten bestyrkta rättigheter såsom den svenska lagen, den lutherska tron och det svenska språkets ställning.

Med den svenska 1812 års politik var jämvikten återställd i Norden och furst Potemkins kärva ord till det svenska sändebudet i St. Petersburg, greve Stedingk, fallit i glömska. Efter Gustav III:s krig 1788–90 summerade Potemkin sina tankar med vad Stedingk kallade för ett ”ryskt Columbi ägg”: Ödelägga Finland, bortföra befolkningen och tvinga den att bosätta sig i glesbefolkade delar av Ryssland. ”Han talte med mig om detta som den bästa försvarsplanen mot Sverige”: Hundrafemtio år senare tillämpade Stalin systematiskt Potemkins metod med hjälp av boskapsvagnar.

SJÄLVSTÄNDIGHETEN BEVARAD

När kriget bröt ut 1939 var det finska samhället förenat och starkt. När kriget tog slut 1945 hade enbart tre huvudstäder i det krigförande Europa besparats ockupation: Helsingfors, London och Moskva.

Avgörande för att Finland överlevde var enligt George F. Kennan det finska motståndet och Sverige. Molotov utbrast till ett svenskt statsråd i september 1940: ”Finska kriget, det var ju ert krig.” Det var vinterkriget som placerade Finland på Stalins karta. Före 1939 var Finland för Sovjetunionen en randstat *limitrof*, någonting som påminner om 1990-talets uttryck ”nära utlandet”.

Det är inte lätt att definiera när efterkrigstiden tog slut i förhållandet till Sovjetunionen. Det sista tåget med skadeståndsleveranser passerade gränsen i september 1952, en månad efter avslutningen av de olympiska spelen i Helsingfors. Stalin levde ännu vid det här laget och Sovjetunionen deltog för första gången i OS, men Moskva krävde att de sovjetiska idrottarna i Helsingfors borde få bo avskilt från de andra.

President Paasikivi avböjde 1947 Stalins inbjudan att besöka Moskva med att hänvisa till sin höga ålder (77 år) och resans emotionella strapatser. I sin depesch till utrikesminister Bevin uttryckte det brittiska

Vid krigsslutet 1945 hade enbart tre huvudstäder i det krigförande Europa besparats ockupation: Helsingfors, London och Moskva. Foto: Matthew Ross / commons.wikimedia.org.

sändebudet sin beundran ”hur fysiskt och moraliskt stark denne gamle man är.” Grunden för Paasikivis återbud var det sovjetiska förslaget om ett vänskapsavtal, som Paasikivi betraktade som onödigt sedan fredsavtalet i Paris i september 1947 hade trätt i kraft.

När Stalins efterträdare hösten 1955 inbjöd Paasikivi till Moskva var den då redan 85-årige presidenten beredd. Han återvände hem med att konstatera att det här var den enda resan till Moskva varifrån han återvände nöjd. Sovjetunion hade beslutat att återlämna det sedan 1944 arrenderade Porkkalaområdet.

”Vi segrade men ni vann” konstaterade en känd rysk författare när jag 2001 i Moskva visade honom Paasikivis arbetsrum, varifrån det finska sändebudet under mellanfreden 1940-41 hade kallats till nattliga möten i Kreml med Molotov.

EN NYTID

Medlemskap i den Europeiska unionen var utan tvivel en *home-coming* för Finland, som under efterkrigsåren stegvis hade säkrat

sina intressen i den europeiska integrationsprocessen. För president Koivisto spelade den säkerhetspolitiska dimensionen en avgörande betydelse. Skillnaden till Sverige var markant. För Sverige gällde det främst att slå vakt om sina ekonomiska intressen.

Med en dos självkritik bör det medges att Finland mestadels hade fel när vi gav Estland råd. EU-medlemskap hade stor säkerhetspolitisk vikt för Finland, men ett utsatt land som Estland behövde mera. Idag är de baltiska staternas Natomedlemskap en viktig stabilitetsfaktor i Östersjöregionen. Spänningen runt Östersjön, i luften och på havet, har inte sitt ursprung i området utan är en konsekvens av utnötningskriget i östra Ukraina.

Kriget i Syrien föranledde en flyktingström som överraskade Västeuropa 2015 och nådde Sverige och även Finland. Den ryska dagstidningen *Kommersant* myntade i sin rubrik om flyktingströmmen över den norska och finska gränsen som ”flykt på cykel” (*velobegstvo*).

Att skicka fem tusen asylsökande till Norge och låta tusen ta sig över

gränsen i norra Finland överraskade både Oslo och Helsingfors. Från finsk synpunkt var det ett förtroendebrott som ifrågasatte gränsordningen. Speciellt oacceptabelt var det att kriminella element fick operera vid Rysslands gräns. Finland var i inget skede försvarslöst, men steget att stänga gränsen behövde man inte ta. Det är uppenbart att Ryssland spelade med flyktingfrågan och använde sig av någonting som idag kallas för hybridåtgärd. Händelsen lämnade en besk eftersmak, speciellt med tanke på att Ryssland har problem med alla sina många grannar, dock med ett undantag – Finland.

Säkerhetspolitiken måste vara långsiktig eftersom den inte har någon slutpunkt, ingen slutgiltig lösning – *finalité*. Finlands geopolitiska dilemma, det vill säga det olösliga problemet, förblir den oförutsägbara grannen. Då man inte kan lösa detta dilemma, måste man kunna hantera det.

René Nyberg har varit Finlands ambassadör i bl a Moskva och Berlin.

rene@anselm.fi

Göteborg behöver ett regemente

*Detta behövs: minröjningskapacitet för att hålla farlederna öppna, marin närvaro för sjöfartsskydd, amfibieförmåga att sätta in i skärgården, luftvärn för skydd av hamnen mot luftangrepp och en mottagningsförmåga för att ta emot militär hjälp utifrån, skriver **Jonas Ransgård, Svante Bergh, David Josefsson och Anders Hyllander.***

Det finns viktiga motiv till att utveckla den militära verksamheten i Göteborg till att bli ett regemente.

FÖRSÖRJNINGSTRYGGHETEN

Göteborgs och hamnens betydelse har vuxit under de senaste årtiondena. Sverige har valt att inte lagrha varor, utan det allra mesta kommer med båt och förbrukas inom några dagar. Göteborgs hamn är här av mycket stor betydelse för försörjningen av Sverige, men faktiskt även för Norge och Finland. Bland annat medger hamnen att stora fartyg kan anlöpa denna, och dessa är viktiga då kostnaderna för frakten hålls nere.

Samtal om muddring för ännu större fartyg förs nu. Om hamnen blockeras och trafik förhindras kommer tillgången på bland annat livsmedel snabbt att bli kritisk. Detta kommer att påverka uthålligheten i hela Sverige, inkluderande vår försvarsmakt. Göteborg med sin hamn har utvecklats till att idag vara ett primärt skyddsobjekt av vitalt riksintresse.

DETTA BEHÖVS

När de stora partierna nu är överens om att stärka försvarsmakten kommer analyser att visa att vi bland annat behöver:

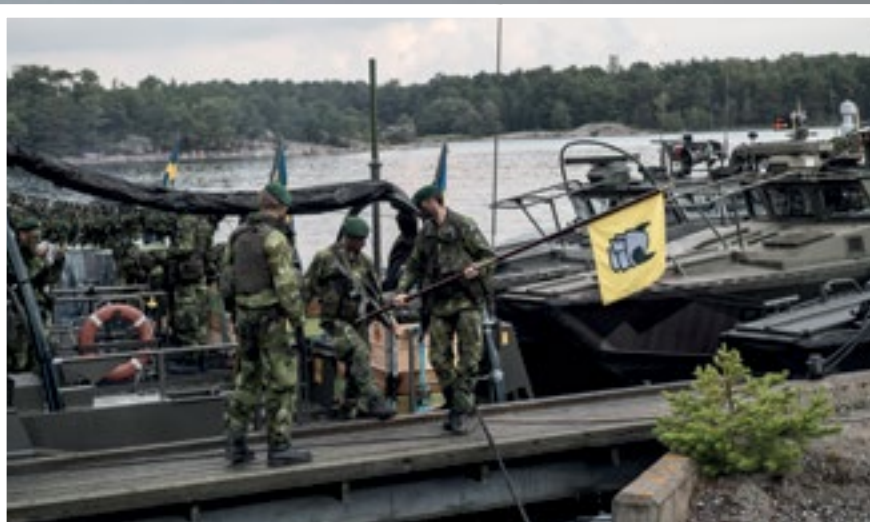
- en minröjningskapacitet för att hålla farlederna öppna,
- en marin närvaro, bland annat för att skydda sjöfarten in och ut ur landet,
- en amfibieförmåga för att kunna sättas in mot små styrkor i skärgården,
- en luftvärnsförmåga för att kunna skydda hamnen mot angrepp från luften,
- en mottagningsförmåga för att ta emot militär hjälp utifrån.

Därutöver kommer hemvärnet med säkerhet att få utökade uppgifter och fler moderna vapensystem.

Stora bilden: Ytstridsfartyg behövs för sjöfartsskyddet. Foto: Försvarsmakten.

Bilderna till höger, uppiifrån och ner: Amfibieförband behövs för strid i skärgården. Foto: Mats Nyström, Försvarsmakten.

Man som dirigerar en bil: En mottagningsorganisation behövs, kopplad till hjälp utifrån. Foto: Astrid Amtén Skage, Försvarsmakten.

Verksamheten i Göteborgs garnison kommer att öka.

VERKSAMHET I DAG

I Göteborgs garnison arbetar idag närmare 700 personer i Försvarsmakten. Vid hela garnisonen utbildas flera hundra personer varje år. Här finns även cirka 2 000 soldater som är knutna till Hemvärnet, med de nationella skyddsstyrkorna, samt ungefär 300 ungdomar som ingår i deras ungdomsverksamhet. Utöver den militära verksamheten vid garnisonen finns det ungefär

150-200 personer som arbetar hos de civila aktörer som finns i anslutning till garnisonen.

LEDNINGSKAPACITET KRÄVS

Sammantaget behövs därför även en ökad ledningskapacitet i Göteborg. Detta kan säkerställas genom att uppgradera verksamheten vid Göteborgs garnison till regemente. Regementschefen med sin stab, kan då ha taktiskt ansvar för markförsvaret och för samverkan med civila myndigheter i området.

Därigenom sänder vi också ett viktigt säkerhetspolitiskt budskap avseende Göteborg. Vi bestämmer själva när, var och hur vi förstärker vårt försvar.

Jonas Ransgård (M) är oppositionsledare i Göteborg, **Svante Bergh** är f.d. generalmajor och bor i Göteborg, **David Josefsson** (M) från Göteborg är kandidat till Sveriges riksdag och **Anders Hyllander** (M) är kandidat till Göteborgs kommunfullmäktige.

Ett omöjligt uppdrag?

Vi söker dig som vill ha ett svårt, ensamt och hårt arbete i krig och konflikt. Du kommer att arbeta med orealistiska förväntningar från högsta ledningen och kommer inte kunna uppfylla behoven på marken. Du kommer att arbeta med otillräckliga resurser och leda personal från olika länder med bristande materiel och utbildning. Några av dina anställda kommer att bryta mot organisationens grundläggande värderingar. Du kommer att arbeta i stuprör, med tungrodd byråkrati och med begränsade möjligheter att delegera. Vi ser gärna att du är kvinna i en övrigt manligt dominerad organisation. Du är en nyckelperson för att bygga ett nytt förtroende för vår organisation. Sök tjänsten som chef för FN:s fredsinsatser.

Att lyssna till dem som är eller varit i ledningen för FN:s fredsinsatser ger bilden av ett nästan omöjligt uppdrag. Insatserna är multifunktionella med breda mandat, som ofta är resultatet av politiska kompromisser i New York, tusentals mil bort. I uttolkningen av mandatet uppstår konflikter, med högkvarteret, med missionens olika delar och med andra internationella aktörer. Insatserna utförs i instabila och riskfyllda områden, där det inte finns så mycket fred att bevara. Hoten blir allt fler och ändrar karaktär, så även de stridande aktörerna och deras intressen. Att leda en FN-insats är sannolikt ett av världens mest utmanande chefsuppdrag, men samtidigt också kanske ett av de viktigaste.

FN:s nye generalsekreterare Antonio Guterres har inlett ett intensivt reformarbete, där åtgärder för att stärka ledarskapet är en viktig hörnsten. Han har sagt att FN:s byråkrati håller honom vaken om nätterna. FN har genom sin byråkrati skapat sin egen största fiende. Det kommer nu lovande signaler från FN:s ledning om att byråkratin ska förenklas och fler beslut delegeras till chefer i fält – *empower the field!*

Hand i hand med utökade befogenheter i fält följer åtgärder för att chefer i större utsträckning måste kunna hållas ansvariga för sina handlingar. Detta omfattar det utomordentligt viktiga chefsansvaret att säkerställa nolltolerans för sexuella övergrepp och sexuellt utnyttjande. Övergrepp av FN-personal går inte längre att sopa under mattan.

Generalsekreterarens målsättning är jämställdhet på de högsta posterna i FN 2021. Endast en fjärdedel av de 220 seniora tjänsterna i New York är kvinnor och endast 4 av de pågående 16 insatserna leds av kvinnor. FN genomför

för närvarande en medveten satsning – Senior Women Talent Pipeline – för att identifiera kvinnor och stötta dem på vägen mot ledande befattningar.

Man föds inte till ledare, man lär sig. FN tar nu initiativ för att utveckla stödet till chefer före, under och efter tjänstgöring. Stödet ska t ex ges i form av mentorskap och utbildningar i fält, där inte bara högsta chefen utbildas utan hela ledningsgruppen.

En viktig uppgift för chefer i fält är att säkerställa att FN-aktörerna samarbetar mot ett gemensamt mål. Bättre samarbete mellan fredsinsatserna och FN:s utvecklings- och humanitära aktörer är allt viktigare. Den pågående reformen av FN-sekretariatet syftar till detta. Ett mer enat sekretariat i New York lägger grunden för ett mer enat FN på plats i insatsområdet.

FN:s trovärdighet bygger på framgångsrika insatser. Ett gott ledarskap ökar insatsernas effektivitet och kan på så sätt bidra till att öka förtroendet för FN.

Johanna Gårdmark arbetar på Folke Bernadotteakademin som chef för enheten för fredsinsatser, ledarskap och jämställdhet.

johannagardmark@gmail.com

Foto: Moa Karlberg, Folke Bernadotteakademin.

Röster om Sveriges försvar

I antologin **Röster om Sveriges försvar** ger fjorton politiker, forskare, journalister och militärer sitt personliga svar på behovet av ett försvar.

I **Röster om Sveriges försvar** skriver:

Wilhelm Agrell, Claes Arvidsson, Lena Bartholdson, Robert Egnell, Gunilla Herolf, Mattias Kristensson, Jan Nygren, Bo Pellnäs, Stefan Ring, Sara Skyttedal, Björn von Sydow, Jakob Westberg, Peter Wolodarski och Jan Ångström.

Läs den på aff:s hemsida: www.aff.a.se

eller beställ ditt exemplar genom att mejla till:

aff@aff.a.se

BLI MEDLEM!

För 200 kronor/år får du fyra nummer av Vårt Försvar och kallelser till föreningens aktiviteter (t o m 25 år är medlemsavgiften 100:-)

Inbetalning sker till plusgiro 12711-8
alt bankgiro 482-8885

Ange:

Namn

Adress

Telefon

E-postadress

Ålder

Mer information finns
på föreningens hemsida

www.aff.a.se

aff
FÖR FRED, FRIHET, FRAMTID

allmänna försvarsföreningen, aff, är en ideell förening som har genomfört verksamhet och publicerat denna tidskrift sedan 1890!

aff är fristående från myndigheter och politiska partier och föreningens ändamål är att aktivt delta i den säkerhets- och försvarspolitiska debatten genom föredrag, diskussioner och seminarier i syfte att främja Sveriges förmåga att möta såväl militära som andra former av samhällshot.

SUCCESS

IN ANY SITUATION

Using superior penetration technology, Nammo's armor piercing 5.56 mm and 7.62 mm ammunition is highly effective against hard and soft targets, and can be used in any automatically reloaded weapon. It allows forces to combat a wide range of threats whatever the weather conditions, target type or weapon choice - without compromising on penetration.

SECURING THE FUTURE